

STORTINGET

Innst. 289 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Meld. St. 9 (2020–2021)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Mennesker, muligheter og norske interesser i nord

---

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innledning

Meldingen gir en helhetlig gjennomgang av regjeringens nordområdepolitikk og omhandler både det internasjonale bildet i Arktis, forholdet til våre naboland i Barentsregionen og på Nordkalotten og utviklingen i Nord-Norge. Regjeringen mener norske interesser i Arktis må hevdes gjennom et sterkt, livskraftig og kompetent Nord-Norge. Derfor er økonomi og samfunnsutvikling i landsdelen et nasjonalt anliggende, med et rikt ressursgrunnlag som bidrar til økonomisk vekst i hele landet.

Regjeringens nordområdepolitikk skal være langsiktig, og sentrale budskap fra Meld. St. 7 (2011–2012) Nordområdene og fra Nordområdestrategi – mellom geopolitikk og samfunnsutvikling (2017) videreføres. Regjeringens overordnede mål for politikken i nord er: fred, stabilitet og forutsigbarhet, internasjonalt samarbeid og rettsorden, helhetlig og økosystembasert forvaltning, økt jobb- og verdiskaping, tettere samvirke mellom næringsliv og kunnskapsinstitusjoner samt boattraktivitet og velferd. Boattraktivitet, jobb og verdiskaping gjennom økt samarbeid mellom næringsliv, forsknings- og utdanningsinstitusjoner er utpekt som sentrale satsingsområder, og vektlegges spesielt i meldingen.

Nordområdepolitikken bygger på en lang tradisjon med ivaretagelse av Norges interesser i nord gjennom et bredt internasjonalt samarbeid. Siden forrige stortingsmelding om nordområdene ble lagt fram for ni år siden, har den geopolitiske situasjonen blitt mer krevende. Klimaendringene fortsetter å påvirke miljø- og livsgrunnlaget i økende grad. Parisavtalen har trådt i kraft, og Norge har satt seg som mål å bli et lavutslippssamfunn innen midten av dette århundret. Demografisk utvikling, urbanisering og digitalisering har stor betydning for den samfunnsmessige og økonomiske utviklingen i nord.

Meldingen viser til økende global interesse og engasjement for utviklingen i Arktis fra stadig flere aktører og at mange har meninger om hvordan den framtidige utviklingen i nordområdene kan eller bør bli. Regjeringen slår fast at nordområdene forblir Norges viktigste strategiske ansvarsområde, og at den vil videreføre et bredt og offensivt internasjonalt samarbeid i nord og engasjement på globale arenaer der nordområdene er tema. Regjeringen vil også tilrettelegge for lokalt og regionalt samarbeid over grensene i nord. Meldingen anfører at det beste grunnlaget for å hevde norske interesser i nord er en solid og varig positiv utvikling for befolkningens livsgrunnlag i Nord-Norge.

Regjeringen vil legge til rette for at det kan skapes nye lønnsomme arbeidsplasser, og at befolkningen sikres offentlige tjenester av god kvalitet. Meldingen viser til et behov for å bedre tilgangen på kvalifisert arbeidskraft både i offentlig og privat sektor. Skatte- og avgiftspolitikken skal stimulere til ny vekst, og regjeringen skal gi bedriftene trygghet, slik at de kan delta i det europeiske markedet.

Ni prosent av Norges innbyggere lever i nord, og Norge er dermed det landet i verden hvor størst andel av

befolkningen bor nord for polarsirkelen. Landsdelen utgjør 35 pst. av norsk fastlandsareal. Noen av Norges fremste kompetansemiljøer innen blant annet havforskning, fiskeri- og ressursforvaltning, klima- og miljøforskning, arktisk innovasjon og bærekraftig havbasert næringsliv finnes i landsdelen.

Norges havsatsing er et prioritert område for regjeringen og viktig i nordområdepolitikken. Havpolitikken er beskrevet i regjeringens oppdaterte havstrategi *Blå muligheter* (2019), i Meld. St. 22 (2016–2017) *Hav i utenriks- og utviklingspolitikken* og i Meld. St. 20 (2019–2020) *Helhetlige forvaltningsplaner for de norske havområdene*. Bruk av havet gjennom generasjoner har gitt verdifull erfaring og kunnskap. Sterke norske fagmiljøer besitter unik kompetanse om hvordan vi skal ivareta et godt havmiljø og samtidig sikre verdiskaping basert på havressurser. Dette gjør Norge til en ettertraktet samarbeidspartner i både politiske og faglige havspørsmål internasjonalt.

Meldingen redegjør for nasjonale satsinger og planer av særlig viktighet i nord. Samtidig understrekes det at offentlig sektor alene ikke vil kunne løse en del komplekse og langsiktige utfordringer som ofte har sammenheng med større trender, herunder fraflytting og demografiske endringer. Regjeringen ønsker å tilrettelegge for vekst, men i mange henseender vil landsdelens ressursmiljøer innenfor politikk, forskning og næringsliv være avgjørende for å realisere potensialet for bærekraftig vekst og utvikling.

Regjeringens mål og ambisjoner i meldingen vil også bli fulgt opp i videre sektor- og budsjettprosesser. Meldingen forskutterer ikke disse, men setter rammer og retning for regjeringens videre nordområdepolitikk.

Regjeringen opplyser at kunnskapsgrunnlaget for meldingen i stor grad er innhentet i dialog med fylkeskommuner, kommuner, Sametinget og sentrale aktører innen næringsliv, organisasjoner og kunnskapsinstitusjoner i nord. Et eget ungdomspanel, nedsatt spesielt for meldingen, har gitt sine innspill. Samtalepartnerne har bidratt med perspektiver på sentrale utfordringer og muligheter i nord. Regjeringen peker på at felles forståelse av de strategiske utviklingstrekkene i nordområdene er vesentlig for å få til en målrettet politikk og innsats.

FNs bærekraftsmål vil fortsatt være en viktig ramme for oppfølging og videreutvikling av nordområdepolitikken, jamfør regjeringens nordområdestrategi. I 2015 ble 2030-agendaen med de 17 bærekraftsmålene vedtatt av alle FNs medlemsland. Bærekraftsmålene ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng. Regjeringen har vedtatt at bærekraftsmålene utgjør det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største nasjonale og globale utfordringer. Regjeringen har også igangsatt arbeid med en nasjonal arbeidsplan for bære-

kraftsmålene, som etter planen legges fram som en stortingsmelding våren 2021.

De to foregående nordområdemeldingene – *Muligheter og utfordringer* (2005–2006) og *Visjoner og virkemidler* (2011–2012), vurderte norske interesser opp mot ulike framtidsperspektiver. Denne meldingen bygger videre på hovedsatsingsområdene i regjeringens rapport *Nordkloden* (2014) og regjeringens nordområdestrategi (2017), men tilpasses også nye faktorer.

Granavolden-plattformen fra 2019 slår fast:

«Regjeringen vil føre en offensiv nordområdepolitikk, der de lange linjene i nordområdepolitikken videreføres. Regjeringens visjon er at nordområdene skal være en fredelig, skapende og bærekraftig region. Dette krever et samspill mellom utenriks- og innenrikspolitik. Internasjonalt samarbeid er viktig for å utløse det fulle potensialet for vekst og en forutsetning for å hevde Norges interesser i nordområdene. Regjeringen vil følge opp nordområdestrategien, med vekt på internasjonalt samarbeid, næringsutvikling, kunnskap, infrastruktur, miljøvern, sikkerhet og beredskap.»

1.2 Definisjoner og avgrensninger

Meldingen legger følgende definisjoner og avgrensninger til grunn:

Arktis: Arktis defineres i meldingen som hav- og landområdene mellom Nordpolen og polarsirkelen.

Nordområdene: Begrepet nordområdene har sitt utspring i de politiske satsingene som fant sted gjennom de to forrige meldingene og flere påfølgende strategidokumenter. Den geografiske definisjonen av nordområdene er land- og havområdene fra Sør-Helgeland i sør til Grønlandshavet i vest og Petsjorahavet (det sørøstlige hjørnet av Barentshavet) i øst.

Nord-Norge: I henhold til utviklingen av norsk arktis- og nordområdepolitikk, kombinert med økt internasjonal oppmerksomhet, er det nå etablert praksis å omtale Nord-Norge som del av både Arktis og nordområdene. Samtidig skiller de klimatiske forholdene i den norske delen seg betydelig fra andre deler av Arktis som følge av Golfstrømmen, herunder både hva gjelder temperatur og isutbredelse.

Svalbard omtales i meldingen når ansvarsområder på øygruppen er spesielt nært knyttet til kapasiteter på fastlandet, som for eksempel innen polar- og havforskning, meteorologi og beredskap. Regjeringens Svalbardpolitikk er lagt frem i en egen melding, Meld. St. 32 (2015–2016) *Svalbard*.

1.3 Hovedområder og hovedlinjer for nordområdepolitikken

Regjeringen peker på fem områder som påvirker norsk nordområdepolitikk:

- Krevende utenriks- og sikkerhetspolitisk situasjon i nord. Godt grensenært samarbeid.
- Klima og miljøendringene påvirker livsgrunnlaget.

- Urbanisering som global trend – befolkningsnedgang i nord.
- Teknologisk utvikling gir muligheter og utfordringer i nord.
- Endrede forutsetninger for økonomisk vekst.

Meldingen trekker opp følgende hovedlinjer for norsk nordområdepolitikk:

- *Fast og forutsigbar linje i nord* og et styrket og troverdig forsvar i samarbeid med våre allierte og partnere.
- *Formidle at samarbeid virker.* Regjeringen vil at norske kunnskapsinstitusjoner skal fortsette å bidra til at den internasjonale debatten om Arktis er basert på fakta og gode analyser, og ikke på myter.
- *Folkeretten gjelder.* Effekter av ismeltingen for land utenfor Arktis anføres av enkelte som grunn til å se på Arktis som et globalt fellesanliggende og for at ikke-arktiske stater også har en generell rett til å ta del i forvaltningen av Arktis. Regjeringen vil fortsatt bidra til å korrigere dette bildet ved å vise til folkeretten og arbeid innenfor gjeldende rammeverk og samarbeidsstrukturer som Arktisk råd.
- *Klima og miljø i Arktis.* Regjeringen vil omstille norsk økonomi, bidra til at Norge blir et lavutslippsamfunn før midten av århundret, og fortsette å bistå andre land med å kutte sine utslipp. Slik kan etter regjeringens mening norsk innovasjon og teknologiutvikling i nordområdene bidra til globale utslippskutt. Videre vil regjeringen fortsette å bygge opp norske ressurser innen sikkerhet og beredskap, slik at de er rustet for å møte krevende forhold som følger av klima- og miljøendringene. Regjeringen vil også styrke forskningen i universitets- og instituttsektoren samt det internasjonale forsknings-samarbeidet.
- *FNs bærekraftsmål.* Regjeringen vil legge til rette for at Nord-Norge skal være en av Norges mest skapende og bærekraftige regioner, og for at fagmiljøene i nord kan bidra til å akselerere dette arbeidet.
- Regjeringens *havsatsing* vektlegger globalt lederskap, rene og rike hav, næringsutvikling, kunnskap og teknologi og god forvaltning. Det er et overordnet mål for satsingen at den skal bidra til størst mulig samlet verdiskaping i havnæringene.
- *Jobb- og verdiskaping* er et overordnet innenrikspolitisk mål i norsk nordområdepolitikk. Meldingen viser til at koronapandemien legger press på offentlige finanser, men gjør det også nødvendig å akselerere omstilling. Nordland er et av Norges største industri- og eksportfylker, og i Troms og Finnmark utgjør eksporten en stor andel av verdiskapingen. Regjeringen ønsker at de marine ressursene skal bidra til å sikre arbeidsplasser og næringsutvikling som kommer kystsamfunnene i nord til gode. EØS-

avtalen gjør Norge til del av regelverket for mattrygghet i EU og EØS. Regjeringen viser til at dette er av avgjørende betydning for adgangen til det europeiske markedet for norsk fisk. Regjeringen vil legge til rette for tettere samarbeid mellom arbeids- og næringsliv og høyere utdanning for å skape attraktive arbeidsplasser i nord, samt styrke samarbeidet med våre nordiske naboer. Meldingen peker på at innovasjon og utnyttelse av teknologiske muligheter er viktig for å realisere potensialet for vekst og utvikling i nordområdene. Regjeringen ønsker å sikre lønnsomme prosjekter tilgang på kapital og vil blant annet opprette et fond med statlige og private midler som forvaltes fra Nord-Norge.

- *Styrking av byer, tettsteder og deres omland.* Nordnorske byer og tettsteder har viktige roller som lokale og regionale kraftsentra, og regjeringen har tatt initiativ til en nasjonal strategi for små byer og større tettsteder.
- *Kultur- og idrettsliv.* Meldingen viser til at dette er sentralt for boattraktivitet i nord, og at støtte til et mangfoldig kulturliv kan gi verdifulle resultater langt utover den enkelte kulturopplevelsen og dens egenverdi. Det grenseoverskridende kultursamarbeidet i Barentsregionen bidrar til utvikling og til gode og åpne relasjoner mellom folkene. Nordnorsk historie er også en viktig del av Norges felles nasjonale kulturarv.
- *Teknologiutviklingen.* Teknologi har vært og er et sentralt mål for norsk nordområdepolitikk. Regjeringen viser til at Norge har spesielt gode forutsetninger for å ta i bruk nye teknologier på områder der vi allerede har sterke miljøer, slik som helse, olje og gass, energi, maritim og marin næring og innen offentlig sektor. Regjeringen vil satse på kompetansebygging og forskning, utvikle den digitale infrastrukturen og legge til rette for datadeling. Lokale kunnskaps- og kompetansmiljøer utgjør et godt utgangspunkt med forståelse for mulighetene og utfordringene som teknologien potensielt kan løse i nord. Regjeringen vil legge til rette for deling av data innenfor og på tvers av bransjer og sektorer for datadrevet innovasjon. Økt tilgang på data om havet, rommet, klima og helse gir nye muligheter til bærekraftig utnyttelse av naturressursene og økt verdiskaping.
- *Effektivisering av offentlig forvaltning i nord.* Kommunereformen førte ikke til vesentlige endringer av kommunestrukturen i Nord-Norge. Regjeringen mener at det fortsatt er for mange små og sårbare kommuner og behov for flere sammenslåinger. Større kommuner vil ha bedre forutsetninger for å kunne ivareta ansvaret for en helhetlig og bærekraftig samfunns- og næringsutvikling og dermed tiltrukke seg motiverte og kompetente arbeidstakere.

- *Samferdsel og kommunikasjon.* Utvikling av transportsystemet, med infrastrukturtiltak og grensekryssende forbindelser, skal stimulere til regional utvikling og skape nye muligheter for viktige næringer. Transportsystemet skal utvikles på en miljømessig bærekraftig måte, med vekt på å begrense klimagassutslipp og bedre sikkerhet og tilgjengelighet for alle. Flere store utbyggingsprosjekter i nord er prioritert i Nasjonal transportplan 2018–2029.
- *Elektroniske kommunikasjonsnett (ekomnettene).* Regjeringen vil vektlegge utvikling av en robust og sikker ekominfrastruktur for å styrke jobb- og verdiskapingen både i ressursbaserte og tjenesteytende næringer.
- *Styrket nasjonal urfolksidentitet og -kultur.* Urfolksdimensjonen står sentralt i norsk nordområdepolitikk. Regjeringen vil i samråd med Sametinget se på nye måter å styrke samisk kultur, kultur næringer og reiseliv på.
- *Styrket kvensk/norskfinsk identitet og kultur.* Kvener/norskfinner har en lang tilknytning til landet og har satt sitt preg på den historiske utviklingen i nordområdene. Regjeringen vil legge til rette for å utvikle kvensk språk og kvensk/norskfinsk kultur og samfunnsliv.

1.4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Regjeringen opplyser at tiltak som presenteres i denne stortingsmeldingen, og som har økonomiske konsekvenser, blir dekket innenfor gjeldende budsjett-rammer. Stortingsmeldingen beskriver regjeringens mål og ambisjoner og setter rammer og retning for regjeringens videre nordområdepolitikk.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, lederen Anniken Huitfeldt, Martin Kolberg, Marianne Marthinsen og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Hårek Elvenes, Trond Helleland, Ingjerd Schou og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Siv Jensen, Christian Tybring-Gjedde og Morten Wold, fra Senterpartiet, Emilie Enger Mehl og Liv Signe Navarsete, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Venstre, Trine Skei Grande, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Sigbjørn Toskedal, viser til Meld. St. 9 (2020–2021) Mennesker, muligheter og norske interesser i nord, som gir en helhetlig gjennomgang av regjeringens nordområdepolitikk. Meldingen omhandler både det internasjonale bildet i Arktis, forholdet til Norges naboland i Barentsregionen og på Nordkalotten og utviklingen i Nord-Norge. Nordområdenes ressurs-

grunnlag og regionens betydning for vår evne til ivaretagelse av norsk suverenitet gjør at komiteen betrakter nordområdene som Norges viktigste strategiske ansvarsområde.

Komiteen viser til at regjeringens overordnede mål for politikken i nord er å sikre fred, stabilitet og forutsigbarhet, internasjonalt samarbeid og rettsorden, i tillegg til å sørge for en helhetlig og bærekraftig forvaltning, økt og ny verdiskaping, tettere samvirke mellom næringsliv og kunnskapsinstitusjoner samt å bidra til velferd og boattraktivitet i nord. Komiteen støtter disse målsettingene.

Komiteen viser til at kunnskapsgrunnlaget for meldingen har vært omfattende og sammensatt. Det har vært innhentet innspill i dialog med fylkeskommuner, kommuner, Sametinget og sentrale aktører innen næringsliv, organisasjoner og kunnskapsinstitusjoner i nord. Komiteen vil spesielt trekke frem at det også ble nedsatt et eget ungdomspanel for meldingen, som ga sine innspill.

Komiteen er kjent med en økende global interesse for Arktis globalt, i takt med at regionen opplever en befolkningsnedgang, slik også meldingen gjør rede for. Komiteen understreker at et tilstrekkelig befolkningsgrunnlag er en forutsetning for øvrige målsettinger for nordområdene, og mener det er positivt at meldingen fremhever denne utfordringen. Det beste grunnlaget for å hevde norske interesser i nord er en solid og varig positiv utvikling for befolkningens livsgrunnlag i regionen.

Komiteen peker på at Norge er det landet i verden hvor størst andel av befolkningen bor nord for polarsirkelen, hvilket gjør oss unik som polarnasjon og gjør oss interessante internasjonalt. Komiteen viser til at et bærekraftig befolkningsgrunnlag er nødvendig for å sikre private og offentlige virksomheter tilgang på kvalifisert og tilstrekkelig arbeidskraft, hvilket i neste omgang er en forutsetning for at befolkningen opplever tilfredshet og sikres tilgang til tjenester av god kvalitet.

Komiteen fremhever den økende globale interessen for utviklingen i Arktis fra stadig flere aktører, nasjonale så vel som internasjonale. Ismelting som følge av klimaendringer gjør at både naturressurser, transportveier og kystlinjer kan endre karakter. Komiteen er kjent med at dette gjør at flere aktører fatter interesse for Arktis, og at Norge må være bevisst på en slik utvikling for å ivareta våre egne interesser også i fremtiden. Komiteen understreker at dette innebærer strategisk samarbeid med våre allierte, men også tilretteleggelse for lokalt og regional samarbeid over grensene i nord.

Komiteen mener det er positivt at norsk havsatsing utgjør et prioritert område for regjeringen i nordområdepolitikk. Komiteen vil spesielt fremheve behovet for å bidra til at en større del av den norske havbruksvirksomheten flyttes nordover. Norge er i en sære-

gen posisjon som havnasjon, og bruk av havet gjennom generasjoner har gitt verdifull erfaring og kunnskap. Sjøfart og fiskeri utgjør en uvurderlig ressurs for arbeidsplasser, eksport og industriell innovasjon, og sterke norske fagmiljøer besitter unik kompetanse om hvordan vi skal ivareta et godt havmiljø. Meldingen peker slik komiteen ser det, med rette på at disse forholdene gjør Norge til en ettertraktet samarbeidspartner i både politiske og faglige havspørsmål internasjonalt.

Komiteen viser til at FNs bærekraftsmål, som ble vedtatt av alle FNs medlemsland i 2015, vil danne rammen for oppfølging og videreutvikling av nordområdepolitikken. Bærekraftsmålene utgjør det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største nasjonale og globale utfordringer. Komiteen understreker at nordområdene består av unike og sårbare naturområder, og mener det er viktig at utviklingen av nordområdene følger FNs bærekraftsmål.

Komiteen viser til at regjeringen fremhever fem områder som påvirker norsk nordområdepolitikk. Det første området er en krevende utenriks- og sikkerhetspolitisk situasjon i nord. Det neste området meldingen peker på, er hvordan klima- og miljøendringer påvirker livsgrunnlaget i nord.

Komiteen ser disse to områdene i sammenheng. En mindre stabil verdensorden i kombinasjon med klimaendringer gjør det viktig å være vaksomme. Norge må sikre norsk suverenitet og norske interesser og arbeide for avspenning gjennom gode naboforhold og samhandling innenfor gjeldende samarbeidsstrukturer som Arktisk råd. I tillegg er det viktig at Norge bidrar til at folkeretten og grunnlaget for norsk suverenitet respekteres. Komiteen vil særlig peke på at dette er viktig i havområdene lengst mot nord og i spørsmål som angår Svalbard. Det er avgjørende at norsk aktivitet og tilstedeværelse på Svalbard sikres. Komiteen understreker at innsats for næringsliv og fremtidig energiforsyning på Svalbard må skje i dialog med Longyearbyen lokalstyre.

Komiteen viser til at det tredje området som trekkes frem i meldingen, er hvordan urbaniseringen som global trend påvirker befolkningsgrunnlaget i nord. Nord-Norge opplever befolkningsnedgang, noe som på sikt blir en utfordring for fremtidig vekst, aktivitet og i ytterste konsekvens suverenitetshevdelse.

Komiteen ser denne utfordringen i sammenheng med de to siste hovedområdene som fremheves i meldingen, som er henholdsvis nye muligheter gjennom teknologisk utvikling og endrede forutsetninger for økonomisk vekst.

Komiteen viser til at arbeid og verdiskaping er et overordnet innenrikspolitisk mål i norsk nordområdepolitikk. Nordnorske byer og tettsteder har viktige roller som lokale og regionale kraftsentra og er avgjørende for å sikre boattraktivitet i nord. Fortsatt teknologisk

innovasjon og digitalisering vil være viktig for å nå disse målene gjennom å bidra til næringsutvikling, gode tjenester og forenklinger i hverdagen på tross av store avstander.

Komiteen mener Norge har gode forutsetninger for å ta i bruk nye teknologier på områder der vi allerede har sterke miljøer, slik som helse, olje og gass, energi, maritim og marin næring og innen offentlig sektor. Komiteen vil særlig fremheve at meldingen varsler opprettelsen av et investeringsfond med statlige og private midler som forvaltes fra Nord-Norge. Regjeringen varsler i meldingen at den vil komme tilbake til innretning og budsjettering i revidert budsjett for 2021 og komiteen imøteser dette. Næringslivet i Nord-Norge vil ha behov for tilgang på høykvalifisert arbeidskraft, og komiteen mener at det derfor er positivt og nødvendig at regjeringen foreslår tiltak for å legge til rette for tettere samarbeid mellom arbeids- og næringsliv og høyere utdanning. Komiteen mener at det er viktig å legge videre til rette for et desentralisert utdanningstilbud i Nord, i samarbeid med de viktigste utdanningsinstitusjonene. Komiteen betrakter digitale løsninger i utdanningsløpet som gode verktøy for å sikre muligheten for å gjennomføre studier og etterutdanning fra distriktene.

Komiteen vil peke på visse svært lovende vekstnæringer for nordområdene. Med det etablerte teknologi- og forskningsmiljøet på Andøya, i kombinasjon med jordobservasjonsmiljøet i Tromsø og etablerte kompetansmiljøer innen dette feltet en rekke steder i Nord-Norge, er det store muligheter for å bygge en ny norsk industri innenfor romteknologi i Nord-Norge.

Fiskeri utgjør en annen næring av særskilt interesse for komiteen. Norge har historiske og geografiske forutsetninger for å opprettholde sin posisjon som verdensledende innen fiske og fiskeriforvaltning gjennom bærekraftig teknologisk utvikling. Komiteen mener det er avgjørende at et større del av produksjonskjeden drives fra nord, noe som forutsetter økt satsing på yrkesrettet utdanning i Nord-Norge for å imøtekomme den maritime leverandørindustriens behov for ingeniører og fagarbeidere.

Komiteen fremhever at en betydelig del av Forsvarets operative struktur er lokalisert i den nordligste landsdelen. Forsvarets tilstedeværelse i nord er viktig for Norges avskrekking og beroligelse og for egen og alliert øvelse. Komiteen viser til at meldingen etterlyser et styrket og fornyet samarbeid mellom Forsvaret, næringslivet og forsknings- og utviklingsmiljøer i Nord-Norge, herunder å gjennomføre en vurdering av potensialet for en forsvarsindustrikllynge i landsdelen. Etablering av innovasjonsarenaer og tettere samarbeid mellom Forsvaret og sivilsamfunnet vil, slik komiteen ser det, kunne gi nye arbeidsplasser og sikre god nærings- og samfunnsutvikling.

Komiteen viser til at et mangfoldig kultur- og idrettsliv alltid har vært sentralt for boattraktiviteten i nord. Foruten en unik natur og historie er det sentralt for det fremtidige befolkningsgrunnlaget i landsdelen at det finnes et rikt tilbud innen kultur og frivillighet. Komiteen viser til at meldingens ungdomspanel særskilt trakk frem behovet for et solid kulturtilbud som investering i neste generasjon. Komiteen mener et godt samarbeid mellom ulike kulturaktører, kommuner og fylkeskommuner i nord er avgjørende for å sikre et solid tilbud i fremtiden.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, mener at nordområdemeldingen er et viktig skritt mot å se norsk nordområdepolitikk mer på tvers av sektorer. Flertallet er opptatt av at for å sikre norske interesser, næringsutvikling og positiv befolkningsutvikling i nordområdene er det viktig å se ulike politikkområder i sammenheng og unngå en for snever sektorbasert tilnærming.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti anser det som viktig at fylkeskommuner, Sametinget, universiteter og næringslivsorganisasjoner fortsatt blir involvert i dette arbeidet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at nordområdemeldingen på en god måte illustrerer behovet for mer regionalt samarbeid på tvers av landegrenser i nordområdene. Flertallet mener det er avgjørende å utnytte de stor driftsfordelene som følger med et samarbeid mellom landene i regionen, og forstår at regjeringen vil fortsette å være en pådriver for et slikt samarbeid innen blant annet forskning og næringsutvikling.

Flertallet vil trekke frem at nordområdene har en unik posisjon i Norge i kraft av sin natur, historie og kultur, som omfatter den rike og viktige samiske kulturtradisjonen. Politikken som føres på vegne av vår nordligste landsdel, må ta hensyn til disse forholdene for å ivareta dem på best mulig måte.

Flertallet viser til at Nord-Norge besitter unike naturressurser og grunnlag for et produktivt næringsliv. Det bør, slik flertallet ser det, være en målsetting at nordnorsk næringsliv blir enda mer variert, og at det etableres næringsaktivitet innen nye industrier, slik som hydrogen, batterier og autonome løsninger innen transport og logistikk.

Flertallet understreker betydningen av havbruksnæringen for norsk næringsliv, arbeidsplasser og verdiskaping. Havbruksnæringen og tilknyttet virksomhet er blant de raskest voksende industriene i landet, og arealbehov og forekomster av fiskeressurser gjør at næ-

ringen stadig flyttes nordover. Flertallet forstår at næringen fortsatt har betydelig vekstpotensial i Nord-Norge. Flertallet viser til at det framover vil være viktig å utvide næringens tilgang på risikokapital ytterligere og samtidig styrke det yrkesfaglige utdanningstilbudet som næringen rekrutterer fra.

Flertallet viser til at regjeringen har gjennomført omfattende tiltak som har kommet hele industrien til gode. Ordningen med utviklingstillatelser som kobler tilgang på nytt areal til utvikling av nye og innovative miljøteknologiske løsninger, har utløst store investeringer i havbruksnæringen i landsdelen. Flertallet mener både tilgang på risikokapital, rekruttering til relevant yrkesrettet utdanning og regelverk som tillater vekst i leverandørindustrien, bør undersøkes nærmere i fremtiden.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at meldingen vektlegger behovet for at industriell vekst må være knyttet til lav- og nullutslippsteknologi, og støtter dette. Denne veksten kan fremmes gjennom samarbeid med EU og et godt industrielt samarbeid med store europeiske aktører.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til Maritimt Forums høringsinnspill om opprettelsen av et testområde for autonomi i arktisk miljø. Norge har allerede tilsvarende testområder i Trondheimsfjorden, i Horten og i Storfjorden. Ettersom den kommersielle aktiviteten i nordområdene vil tilta i årene som kommer, er det nødvendig med områder der en kan teste autonome fartøy i krevende arktiske farvann. Flertallet mener det ville være en fordel om Norge også kunne etablere et tilsvarende testområde i et egnet arktisk miljø, og mener høringsinstansens forslag om å etablere dette i nærheten av Longyearbyen er interessant og bør vurderes av regjeringen, såfremt det kan gjøres innenfor svalbardpolitikens rammer.

Flertallet viser til at utenlandsk arbeidskraft kan ventes å ha betydning for å utvikle næringspotensialet i nordområdene. Flertallet ser fram til at utenlandsk arbeidskraft igjen skal få bidra til å skape verdier og arbeidsplasser i nord så snart det er forsvarlig å gjenåpne for innleid utenlandsk arbeidskraft ut fra et smittevernperspektiv.

Flertallet viser til høringsinnspill der det ble påpekt at innovasjonsgraden i næringslivet i nordområdene ligger under landssnittet. Flertallet mener at å endre på dette forutsetter et nærmere samarbeid mellom forskningsmiljøer i hele landet og bedrifter i nordområdene. Flertallet finner det viktig at regjeringen fort-

setter å jobbe for å skape flere møteplasser for norske forskningsmiljøer og næringsliv i nordområdene.

Flertallet påpeker at koronapandemien har tæret på egenkapitalen til mange små og mellomstore bedrifter. Flertallet mener derfor at regjeringens nordområdepolitikk med tilgang på oppstartkapital for gründere i Nord-Norge er svært positiv, og ser frem til resultatene av denne satsingen. Flertallet legger til grunn at klimainvesteringsfondet Nysnø kan spille en viktig rolle i å kanalisere midler til klima- og miljøprosjekter i regionen.

Flertallet viser til at innspill på høringen forsterket behovet for at det nye kapitalfondet regjeringen foreslår, gis en stor grad av geografisk fleksibilitet. Flertallet er opptatt av at fondet mottar et mandat som ikke begrenser investeringer knyttet til alder på bedriftene, begrensninger når det gjelder eierandeler, og så videre.

Flertallet er kjent med at den marine leverandøringindustrien i begrenset grad er utviklet i nord, på tross av at en svært stor del av sjømatproduksjonen finner sted i den nordlige landsdelen. Flertallet mener regjeringen bør vurdere tiltak for å utvikle leverandørnettverk i nord innen marin sektor.

Flertallet vil også trekke frem hvalfangst som en tradisjonsrik og viktig del av norsk havnæring. Stortingsmeldingen trekker frem endringer i hvalfangstnæringen innført våren 2020, som har bidratt til forenklet etablering og deltagelse i hvalfangstnæringen. Flertallet ønsker å følge utviklingen i næringen videre, og hvorvidt regelendringene medfører en positiv utvikling av hvalfangstnæringen. Flertallet mener videre regjeringen bør vurdere hvordan man kan øke internasjonal markedstilgang for hvalprodukter.

Flertallet viser til den økte interessen for norsk romfart og betydningen Nord-Norge ventes å ha for felleseuropeisk samarbeid for oppskytning, drift og innovasjon innen romvirksomhet. Flertallet mener norsk romfart fremover vil bidra til utviklingen av norsk høyteknologi, internasjonalt samarbeid og strategiske interesser i nordområdene. NATO vedtok i 2019 sin første Space Policy, som identifiserer verdensrommet som et operasjonelt domene for forsvarsalliansen. Videre peker flertallet på at romvirksomhet har fått en større betydning for samfunnets sikkerhet, også sivilt. Satellitteknologi fører med seg nye muligheter for bedre ivaretagelse av sikkerhetskritiske oppgaver, som søk- og redningsoperasjoner, overvåkning av naturfenomener og kritisk kommunikasjon. I våre nordlige landsdeler er satellitteknologi avgjørende for kritisk overvåkning, kommunikasjon og beredskap.

Flertallet trekker frem at stasjonen på Svalbard er verdens største polare satellittstasjon i tillegg til å være den største og viktigste stasjonen innenfor EUs Copernicus-program og viktig innenfor EUs Galileo-program. Flertallet trekker videre frem at Svalbards strategiske

plassering har understøttet en viktig oppbygging av satellitt- og miljøovervåkningskompetansen i nordområdene. I tillegg utgjør Universitetet i Tromsø og forskningsmiljøet på Svalbard viktige bidrag til verdensledende kompetanse innen sine fagfelt. En viktig del av nordområdepolitikken er å underbygge norsk bosetting, forskning, kompetansearbeidsplasser og aktivitet. Derfor mener flertallet at romfarten vil spille en betydelig rolle. Dette vil omfatte strategisk infrastruktur i Barentshavet og nordområdene som er viktig for reiseliv, forskning og annen næringsaktivitet.

Komiteen viser til at etableringen av Andøya Spaceport og av et nasjonalt innovasjonssenter på Andøya, Newspace North, vil kunne bidra til vekst i næringen også andre steder i landet. AIS-satellittene og jordobservasjonsmiljøet i Tromsø er også verdt å nevne. Komiteen mener det bør være en ambisjon at Norge skal være en ledende romnasjon i nordområdene. Dette vil innebære fortsatt utvikling av eksisterende infrastruktur og kompetanse, men også innovasjon innenfor nye områder, slik som småsatellitter, og romteknologi til bruk innen maritim virksomhet og forsvarsindustrien. Komiteen mener det er viktig at ulike kraftsentre, slik som innovasjonsmiljøet innenfor romfart på Andøya og næringsmiljøet i Tromsø, samvirker til å løfte hele den norske romfartsindustrien. Komiteen viser videre til at det allerede eksisterer kompetansmiljøer innen forsvarsteknologi og ingeniørutdanning som kan utvikle slike innovasjonsmiljøer i samarbeid med næringslivet, både innenfor satellitt- og droneteknologi ved Universitetet i Tromsø og Campus Narvik og sensorteknologi, digitalisering og kaldt klima i Narvik og Vesterålen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, vil bemerke at en mer krevende utenriks- og sikkerhetspolitisk situasjon i nord fordrer at vi viderefører en fast og forutsigbar linje og et styrket og troverdig forsvar i samarbeid med våre allierte og partnere.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, vil i den forbindelse understreke Nordområdenes sentrale forsvarspolitiske betydning. Forsvarets tilstedeværelse i Nord-Norge er omfattende, med rundt 5 400 ansatte og 4 500 vernepliktige i førstegangstjeneste i landsdelen. Dette flertallet viser til at Forsvarets tilstedeværelse i nord de neste årene skal forsterkes, i tråd med Langtidsplanen for forsvarssektoren. De neste årenes planlagte personellopptrapping i Forsvaret omfatter 2 200 flere ansatte, ytterligere 1 000 reservister og ytterligere 3 000 vernepliktige i førstegangstjeneste. Flertallet understreker at en betydelig

del av den planlagte personellopptrappingen vil skje i nord, primært Sør-Varanger, Porsanger, Indre Troms og Ofoten.

Flertallet vil understreke forsvarssektorens betydelige ringvirkninger for sysselsetting og verdiskaping i Nord-Norge. I 2019 var den økonomiske effekten av Forsvarets nærvær i Nord-Norge estimert til 4,6 mrd. kroner. Flertallet viser til at sysselsetting er en viktig driver bak den forsvarsrelaterte økonomiske effekten i Nord-Norge, og at denne i 2019 utgjorde om lag 1,8 mrd. kroner knyttet til forbruk og skatt.

Flertallet viser videre til at forsvarssektoren for tiden investerer mer i eiendom, bygg og anlegg i Nord-Norge enn på lenge, i tillegg til den daglige driften av Forsvarets eiendomsmasse. De økonomiske ringvirkningene av eiendoms-, bygg- og anleggsrelatert drift og investeringer gav nordområdene en økonomisk effekt i 2019 på om lag 2,2 mrd. kroner. Flertallet merker seg at etableringen av Evenes flystasjon, der 400 fast ansatte og 300 soldater på sikt vil ha sitt daglige virke, er et eksempel på aktiviteter som gir positive økonomiske ringvirkninger i regionen. Flertallet viser til at Forsvarsbygg frem til i dag har investert om lag 1 mrd. kroner i den nye basen på Evenes. I underkant av 80 prosent av kontraktene har gått til lokale og regionale bedrifter i Nordland og Troms og Finnmark. Flertallet mener dette er svært gledelig, og merker seg at det frem mot 2024 skal investeres om lag 4,9 mrd. kroner i ny og oppgradert eiendom, bygg og anlegg i den nye flybasen på Evenes.

Flertallet vil også fremheve at Forsvaret og Kongsberg Gruppen i juli 2019 inngikk en strategisk samarbeidsavtale om drift og vedlikehold av luftfartøy, herunder en samarbeidsavtale om drift og beredskap av NH90-helikoptrene, der Kongsberg som del av denne avtalen vil etablere 60–70 nye stillinger på Bardufoss. Det er flertallets syn at forsvarsindustrielle etableringer i nord er av stor betydning for landet, da vårt forsvarspolitiske tyngdepunkt i overskuelig fremtid vil befinne seg i nord.

Flertallet støtter regjeringens ambisjon om å styrke forsvarssektorens evne til å dra nytte av ekspertisen til næringslivet og gjøre det enklere for små og mellomstore bedrifter å levere tjenester og produkter til Forsvaret. En slik ambisjon vil avhenge av et styrket samarbeid mellom operative brukermiljøer i Forsvaret, academia og forsvarsindustrien. Flertallet mener strategiske samarbeidsavtaler der næringslivet tar ansvar for å understøtte operative kapasiteter i samarbeid med brukermiljøene i Forsvaret, vil kunne bidra til økt forsvarsevne og næringsutvikling i Nord-Norge. Flertallet viser til at den geografiske nærheten til Forsvaret og universitetene i nord åpner for utvikling og testing av ny forsvarsteknologi. Flertallet viser til at det allerede eksisterer kompetansemiljøer innen forsvarsteknologi

og ingeniørutdanning som kan utvikle slike innovasjonsmiljøer i samarbeid med næringslivet.

Flertallet mener det er viktig at regjeringen fortsetter sin satsing på å utvikle Forsvarets bruk av lokalt næringsliv i nord. Flertallet viser til at Forsvarsdepartementet og NHO nylig kom til enighet om en ny fempunkts erklæring om offentlige anskaffelser og næringsutvikling i nord. Flertallet viser til at erklæringen vektlegger at Forsvaret skal øke sin bruk av små og mellomstore lokale bedrifter, innenfor gjeldende anskaffelsesregler. Dette gir svært mange lokale norske bedrifter nye og bedre muligheter til å selge sine tjenester til Forsvaret og med det potensielt større positive ringvirkninger for lokalt næringsliv i nord.

Flertallet understreker at sterkere tilknytning til lokale leverandører kan gi Forsvaret økt forsyningssikkerhet og økt fleksibilitet i sine anskaffelser og dermed også tjene et beredskapshensyn.

Flertallet viser til nordområdemeldingens omtale av viktigheten av sterke forsknings-, universitets- og høyskolemiljøer i nordområdene som en driver av innovasjon og kilde til verdiskaping. Flertallet mener det er positivt at forskningsinstitusjonene i Nord-Norge satser på forskningsområder som er strategisk viktige for Norge, og hvor disse institusjonene innehar et strategisk fortrinn gjennom både geografisk plassering og forskningsmessig grunnlag og aktivitet. Flertallet anerkjenner disse institusjonenes viktige rolle i å sørge for at Norge er verdensledende innen forskning på nordområdene og det arktiske.

Flertallet mener det er svært positivt at stortingsmeldingen løfter frem betydningen av utdanning og kunnskap for å bygge fremtidens kompetanse, trivsel og utfoldelsesmuligheter i Nord-Norge. Flertallet vil understreke at de særskilte utfordringene som preger landsdelen, slik som stor fraflytning og store avstander, vil måtte møtes med tiltak som fremmer utdanningsmulighetene i landsdelen. Flertallet viser i den forbindelse til at regjeringen arbeider med en strategi for desentralisert og fleksibel utdanning.

Flertallet viser til at Nord-Norge ligger over landssnittet i andelen elever som ikke fullfører videregående opplæring. Landsdelen har også en lavere andel voksne med høyere utdanning. Flertallet mener de nordnorske kunnskapsinstitusjonene vil være avgjørende for å fremme Norges posisjon i å være verdensledende på kunnskap innen nordområdene og det arktiske. Det gir oss strategiske fortrinn og gjør oss til en attraktiv samarbeidspartner internasjonalt. Flertallet er opptatt av at det legges til rette for at man kan fortsette regjeringens satsing på fleksible og desentraliserte utdanningstilbud, og for at man kan ta i bruk digitale plattformer og løsninger.

Flertallet ser behovet for flere nordnorske debattarenaer som kan styrke det offentlige ordskiftet i og om

nordområdene. I tillegg imøteser flertallet en større oppmerksomhet omkring nordområdespørsmål fra våre riksdekkende medier. Flertallet viser til at et av nordområdemeldingens formål er å hevde norske interesser i Arktis gjennom et sterkt, livskraftig og kompetent Nord-Norge. I denne sammenhengen vil flertallet trekke fram debattarenaen «Lytring», som er et samarbeidsprosjekt mellom Nord universitet og Nordlandsforskning og drives i tett samarbeid med biblioteker i landsdelen. Flertallet mener at arenaer som «Lytring» spiller en viktig rolle som demokratiske og åpne møteplasser der også nordområdespørsmål kan diskuteres på et kunnskapsbasert grunnlag. Flertallet er opptatt av at slike debattarenaer videreutvikles.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at nordområdenes spesielle geografiske og klimatiske forutsetninger gjør at grønn omstilling og utslippsreduksjon særlig må se til utfordringer opp mot transport og punktutslipp fra industri og havbruk. Disse medlemmer legger til grunn at regjeringens klimaplan legger til rette for at det grønne skiftet også kan gjennomføres i nordområdene, på en måte som stimulerer til aktivitet og tilflytting. Disse medlemmer er spesielt opptatt av at statlige virkemidler for å redusere karbonavtrykket til transportsektoren også omfatter havbruksnæringen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at store avstander og spredt befolkning utgjør geografiske og demografiske særtrekk ved Nord-Norge. For at tjenestetilbudet, næringsgrunnlaget og bokvaliteten skal holde et høyt nivå i denne landsdelen, stilles det store krav til infrastruktur. Dette flertallet viser til at meldingen peker på at utbygging av infrastruktur i nord ikke kun skal vurderes i kraft av sin samfunnsøkonomiske lønnsomhet, og deler dette synet. Flertallet viser til at stortingsmeldingen fremhever dette tydelig, og at regjeringen har gjennomført omfattende investeringer innen utbygging av vei, havn og bredbånd.

Flertallet forventer at det høye nivået på utvikling av infrastruktur i nord opprettholdes i tiden fremover. Flertallet understreker at regjeringen har igangsatt omfattende og store investeringer i samferdsel i Nord-Norge, noe som også meldingen redegjør for. I tillegg understreker flertallet behovet for at den videre utviklingen etterstreber krav til klima og bærekraft, ikke minst for å ivareta det særegne og unike naturmangfoldet i Nord-Norge. Samferdselspolitikken må legge til rette for effektiv og klimavennlig transport for industri og næringsliv samt bidra til trygge og gode arbeidsplasser.

Flertallet viser til at behovet for elektronisk kommunikasjon vil vokse i årene som kommer, også i nordområdene. Flertallet mener det tilsier behov for et mer robust tilbud om høyhastighetsinternett i Nord-Norge kan gi et behov for å bygge ut flere kjernenett i Norge. Flertallet viser til at den digitale infrastrukturen har fått en bred omtale i meldingen. God dekning samt sikre og motstandsdyktige nett danner et viktig grunnlag for utvikling av nye arbeidsplasser og bedrifter både i distriktene og byene i nord. Det bidrar også til at offentlige tjenester kommer hjem til folk, i stedet for at man må oppsøke et kontor. Regjeringen har derfor lagt til rette for at utbygging av mobil- og bredbåndnett skal prioriteres i distriktene, blant annet ved å gi tilskudd til bredbåndsutbygging og tilskudd til telesikkerhet og beredskap for å øke motstandsdyktigheten i nettene. I den kommende auksjonen av frekvenser som skal brukes til å sikre 5G-dekning i hele landet, har regjeringen varslet en egen ordning som vil sikre utbygging av høyhastighetsbredbånd i områder der det ikke er kommersiell lønnsomhet.

Flertallet mener at pandemien har vært en katalysator for digitalisering av norske arbeidsplasser. Fordelen med dette er blant annet at det gir arbeidstakere en større fleksibilitet i å veksle mellom hjemmekontor og arbeidsplassen. Dette gir uante muligheter for mer desentralisert bosetting, også i nordområdene, og flertallet mener at offentlig sektor i framtiden må tilby et mer fleksibelt arbeidsliv som gir ansatte muligheten til å bruke større deler av arbeidstiden sin på hjemmekontor, i sektorer der det er mulig.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at Nord-Norge byr på en unik historie, natur og kulturliv som er til berikelse både for besøkende og fastboende. Særtrekkenene ved landsdelen er en av de viktigste ressursene for å møte utfordringene med fraflytting og befolkningsnedgang. Politiske tiltak kan bidra til å sørge for positiv befolkningsutvikling, men spiller en mindre viktig rolle enn Nord-Norges egne kjennetegn.

Disse medlemmer viser til at tiltak innenfor utdanning, næringsliv, reiseliv og samferdsel, slik de fremkommer av stortingsmeldingen og egne merknader i foreliggende innstilling, vil være de viktigste politiske bidragene til å sikre bokvalitet, livsgrunnlag og trivsel i landsdelen. Disse medlemmer vil gjenta sin positive omtale av regjeringens inkludering av et eget ungdomspanel i utformingen av stortingsmeldingen, som blant annet trakk frem betydningen av et godt idretts- og kulturtilbud som trivselsskapende. Disse medlemmer understreker at det er ungdommene som er landsdelens fremtid.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet legger til grunn at nordområdene, er Norges viktigste strategiske interesseområde og at norske initiativer i nordområdene er viktige både for lokalsamfunnene, for Norge og for verden. Nord-Norge og nordområdene er en avgjørende del av den norske økonomien, og betydningen vil bare øke i årene framover. Ressursene i nord fører med seg enorme muligheter innen havbruk, energi, mineraler, reiseliv og industri. Skal vi ha aktivitet, utnytte ressursene og ha troverdighet overfor våre naboer, må det bo folk i nord. Derfor må sentralisering snus til satsing. Det skal være attraktivt å bo i et sterkt og levende Nord-Norge med gode velferdstilbud og ettertraktede arbeidsplasser.

Disse medlemmer mener det er behov for en ny giv i nordområdepolitikken. Arbeiderpartiet vil fornye og forsterke innsatsen og har større ambisjoner for utviklingen i nord enn det vi ser i dag. Nordområdepolitikken må nærme folk og bety noe for deres hverdag. Den nye nordområdepolitikken må snu den negative befolkningsutviklingen, utnytte de lokale verdiene til å skape vekst og grønn utvikling og fremme nye initiativer for samarbeid med våre naboer.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen har tatt flere grep for å flytte deler av ansvaret for nordområdepolitikken nordover, slik som gjennom Regionalt nordområdeforum og plasseringen av sekretariatet for dette i Vadsø, som nå styrkes ytterligere gjennom en ungdomskoordinator. Disse medlemmer påpeker også at betydningen av dette fremheves i meldingen, slik også folk-til-folk-samarbeidet og regionalt samarbeid på tvers av landegrensene trekkes frem som en viktig dimensjon i utenrikspolitikken i nord. Disse medlemmer fremhever at kulturutveksling og idrett utgjør en viktig del av dette folk-til-folk-samarbeidet, slik det også redegjøres for i stortingsmeldingen.

Disse medlemmer viser videre til at det ved regionreformen systematisk er tilført nye oppgaver til de nye fylkeskommunene. Fylkeskommunene i nord har fått styrket sin rolle også i nordområdepolitikken. I tillegg til plasseringen av sekretariatet for Regionalt nordområdeforum i Vadsø har fylkeskommunenes involvering i planleggingen av gjennomføring av møter i Arktisk råd blitt styrket. Dessuten har om lag halvparten av midlene over tilskuddsordningen Arktis 2030, som involverer nord norske aktører, blitt overført til fylkeskommunene i Nord-Norge.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil understreke at Norges posisjon og rolle i nord er unik. Det er i nord Norge møter verden, og det er her våre initiativer har størst betydning for den generel-

le utviklingen i området og for norske interesser. Å sikre en fredelig, regelstyrt utvikling er både i Norges interesse og skaper rom for verdiskaping og trygghet både for folk her hjemme og i våre naboland. Derfor er nordområdepolitikken også Norges viktigste fredsprosjekt. En fredelig utvikling forutsetter aktivitet og tilstedeværelse. Derfor vil disse medlemmer prioritere å bygge opp i nord heller enn å bygge ned eller sentralisere.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at flere land og aktører – blant annet USA, Russland, Kina og EU – viser fornyet interesse for nordområdene. Norge må bygge på erfaringene som både Nato-alliert og nabo med Russland og manøvrere klokt og offensivt for å sikre en fredelig og bærekraftig utvikling i nordområdene. Vårt naboskap med Russland må være basert på samarbeid og dialog, fasthet og forutsigbarhet. Vi må stå sammen med våre allierte og europeiske partnere i møte med brudd på folkeretten. Samtidig må vi føre en aktiv naboskapspolitikk og særlig hegne om samarbeidet i nord som har bidratt til lavspenning i nordområdene, ikke minst folk-til-folk-samarbeidet.

For komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti er kunnskap selve navet i nordområdepolitikken. Kunnskap utgjør nøkkelen til å gi alle unge tilgang til en god utdanning, til å sikre bedriftene kompetansen de trenger, og til å utvikle ny forskning og verdensledende kunnskapsmiljøer i nordområdene. Om Norge skal nå målene om velferd, verdiskaping og grønn omstilling i nord, trenger vi en langsiktig, strategisk satsing på kunnskap. Disse medlemmer vil utdanne flere i landsdelen og bygge kompetansemiljøene sterkere, kombinert med satsing på desentralisert utdanning. At vi har to universiteter og en samisk høgskole i landsdelen, er en enorm styrke for nordområdenasjonen Norge. De to universitetene er viktige nordområdeaktører. Disse medlemmer er opptatt av å gi de to universitetene særskilte oppdrag som er særlig relevante for forskning og verdiskaping i nordområdene. Aktiv tilstedeværelse gjennom nye forskningsprogrammer og sterke fagmiljøer sikrer også norske interesser og gir Norge en fordel internasjonalt. Disse medlemmers mål er at det utvikles kunnskap i nord, for nord og fra nord.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser her til Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett for 2021, hvor bevilgningen til Nordområdesenteret ved Nord universitet foreslås økt med 6 mill. kroner i tillegg til økte midler både til Arktis 2030 og til Utenriksdepartementets nordområdesatsing.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Ven-

streparti er opptatt av at det offentlige ikke skal være tilskuere eller «heiagjeng», men en sentral medspiller i utviklingen i nordområdene. Statlig tilstedeværelse sikrer velferdstjenester nært befolkningen. Disse medlemmer viser til at lokalisering av offentlige etater og institusjoner bidrar til arbeidsplasser og kompetansemiljøer. De siste årene har mange opplevd avstanden til makt og muligheter blir større når velferdstilbudet svekkes og offentlige tjenester flyttes. Disse medlemmer vil snu sentraliseringen og heller utvikle tjenestene nært folk. Disse medlemmer vil gi økt kompetanse og definisjonsmakt til folk i nord. Relevante statlige aktører må utvikle egne nordområdestrategier.

Disse medlemmer viser til at nordområdene har et grønt reiseliv og mange av ressursene verden trenger i framtiden: bærekraftig mat fra havet, energi og mineraler. Disse medlemmer vil føre en aktiv næringspolitikk som bygger ny industri gjennom å etablere hele verdikjeder og bygge kunnskap. Disse medlemmer vil både styrke etablerte næringer og utvikle nye. Slik utvikles potensialet i nord. Nord-Norge har opplevd økonomisk vekst de siste årene, men verdiene kommer ikke alle til gode. For lite legges igjen i lokal-samfunnene. Dette er «det arktiske ressursparadokset». Disse medlemmer vil investere i landsdelen på en måte som skaper arbeidsplasser og sikrer verdiskaping lokalt. Fellesskapets ressurser skal utnyttes bærekraftig og komme befolkningen til gode gjennom større lokale ringvirkninger og flere arbeidsplasser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser videre til at klimaendringene merkes sterkest i nord, men at mange av løsningene på krisen også finnes her. Nord-Norge er godt posisjonert til å levere klimaløsninger og grønne jobber. Disse medlemmers mål er å utvikle nordområdene til verdens mest bærekraftige region. Industrien er en viktig del av klimaløsningen og en viktig del av sirkulærøkonomien. I nord er det gode vilkår for produksjon med lavere klimagassutslipp; dette må vi utnytte bedre enn i dag.

Disse medlemmer vil modernisere infrastrukturen i nord for å få til en ny satsing på moderne industri og lede an i utviklingen av transport uten utslipp. Infrastruktursatsingen i nord må koble ressursene med markedet. Det må gjøres lettere for folk og varer å ferdes både innad i landsdelen og på tvers av landegrensene, samtidig som klimaavtrykket reduseres. Frakt av varer fra sjømatnæringen og andre nordlige næringer hindres av flaskehals i transporten. Disse medlemmer vil fjerne disse flaskehalsene og øke framkommeligheten for næringstransporten og befolkningen. Dette innebærer særlig en opprustning av fiskerihavnene og et

særskilt krafttak for fylkesveiene for å sikre trygg og effektiv transport fra kyst til marked.

Disse medlemmer er for utvikling av jernbanen i Nord-Norge. Det vil være et løft for verdiskaping og klimavennlig transport av gods og folk. Nordlandsbanen må utvikles med lav- og nullutslippsløsninger. Dobbeltspor på Ofotbanen, som er en viktig transportåre, må realiseres.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener at det også må på plass et grundig beslutningsgrunnlag for Nord-Norge-banen i Nasjonal transportplan – for å avklare trasé- og teknologivalg, klimaeffekt, kostnader og framdrift – slik at vi bringer prosjektet framover med mål om å realisere Nord-Norgebanen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil understreke viktigheten av at Forsvaret er i stand til å løse utfordringer Norge kan stå overfor i nordområdene. Disse medlemmer vil styrke forsvarsevnen og den militære tilstedeværelsen i Nord-Norge med relevante bidrag fra alle forsvarsgrener. Det bidrar til avspenning at oppgaver som er viktige for oss og våre allierte, så langt som mulig løses av Norge. Dette forutsetter et sterkt og moderne forsvar med tyngdepunkt i nord, inkludert sentrale ledelsesfunksjoner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til erfaringene fra helsekrisen våren 2020, da Forsvaret knapt hadde ledelsesfunksjoner i Forsvarets hovedinnsatsområde i Nord-Norge, og er opptatt av at regjeringen må følge opp Stortingets vedtak nr. 135 i desember i 2020 gjennom behandlingen av Forsvarets langtidsplan for 2021–2024, jf. Innst. 87 S (2020–2021) og jf. Prop. 14 S (2020–2021):

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte og senest i revidert i nasjonalbudsjett våren 2021 med eventuelle forslag om å flytte ledelselementer i Forsvaret til Nord-Norge, for eksempel ledelse og stab i Forsvarets spesialstyrker til Reitan/Bodø.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at regjeringen i nordområdemeldingen skriver at

«Nord-Norge har betydelige mineralressurser som gjennom utvinning kan gi grunnlag for økt verdiskaping og arbeidsplasser».

Disse medlemmer støtter opp under dette og mener mineralnæringens samfunnsrolle i dag og for fremtiden er betydelig. Næringen leverer råstoffer til enhver industriell næringskjede. Med Norges rikdom på

naturressurser er det betydelig potensial for videre utvikling. Disse medlemmer vil understreke at mineraler og metaller i Norge produseres på en sosial, økonomisk og miljømessig bærekraftig måte.

Disse medlemmer vil prioritere tiltak som vil utvikle mineralnæringen. Dette er en viktig fremtidsnæring i Norge og har stort potensial til å bli en viktig eksportindustri. Disse medlemmer anslår at mineralnæringen vil gi mange arbeidsplasser og har særlig stort potensial i Distrikts-Norge. Disse medlemmer merker seg imidlertid at næringen hemmes av lang saksbehandlingstid, mange reguleringer og høy risiko, og vil derfor sikre at saksbehandlingstiden reduseres.

Disse medlemmer ser at tilgang på kapital er en utfordring for denne næringen, og mener derfor at det må opprettes et statlig eid kapitalfond for mineralnæringen etter samme modell som Finnish Minerals Group i Finland. Dette er et statlig eid spesialselskap som tar sikte på å maksimere verdien av finske mineralressurser og jobber som en aktiv eier av gruve- og batteribransjeselskapene i Finland ved å delta i utviklingsprosjekter og industrialiseringen av disse. Det tilbyr aktiv kapital for gruvesektoren og leter etter investeringer som kan gi positiv avkastning på sikt.

Disse medlemmer viser til at Investinor AS gjennom sitt nåværende mandat ikke har adgang til å investere i noterte selskaper, og mener at et slikt hinder bør fjernes. Disse medlemmer mener også at det er viktig å sikre at relevant virkemiddelapparat investerer i mineralutvinningsprosjekter som en norsk fremtidsnæring. Dette vil gjøre det enklere å tiltrekke kapital også fra andre kilder.

Disse medlemmer mener petroleumsnæringen er en viktig næring også i årene fremover, og mener vi må satse ytterligere på denne næringen i nordområdene og intensivere leteaktiviteten. Disse medlemmer viser til at det er viktig at denne økte aktiviteten også skaper regionale ringvirkninger for å sikre legitimitet for næringen.

Disse medlemmer mener det er viktig at driftsorganisasjoner for alle nye olje- og gassfelt utenfor kysten av Nordland, Troms og Finnmark samt Barentshavet må legges til Nord-Norge. Disse medlemmer mener det vil være viktig å utvikle de etablerte fagmiljøene i Nord-Norge for å imøtekomme denne veksten.

Disse medlemmer mener det er et stort potensial for å bygge opp en regional leverandørindustri for petroleumsnæringen i Nord-Norge ved å sikre at disse kan konkurrere om oppdrag for operatørene på samme vilkår som de allerede etablerte.

Disse medlemmer viser til at Nord-Norge og spesielt vil Kirkenes er et viktig knutepunkt for kommersialisering av den nordlige sjøruten via Nordøstpassasjen. Disse medlemmer mener det må satses på infrastruktur for å utnytte denne unike muligheten.

Disse medlemmer viser til planene om en stamnetthavn i Sør-Varanger med jernbaneforbindelse til Rovaniemi i Finland som en viktig infrastrukturløsning som kan optimalisere muligheten for vekst og utvikling i denne regionen.

Disse medlemmer mener realisering av Nord-Norgebanen vil være viktig for videre utvikling av næringsliv og sikre aktivitet og bosetting i nordområdene.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at en eventuell videreutvikling av infrastruktur i Kirkenes og Sør-Varanger samt jernbaneforbindelse til Rovaniemi i Finland må ivareta hensyn til urfolk og miljø, og viser videre til at den finske regjeringen ikke viser vilje til å opprette en jernbaneforbindelse til Kirkenes. Når det gjelder den samiske befolkningen i Nord-Norge, understreker disse medlemmer at urfolksdimensjonen må utgjøre en sentral del av norsk nordområdepolitikk. Det samme gjelder for kvensk/norskfinsk identitet og kultur. Disse medlemmer viser til at stortingsmeldingen understreker at regjeringen i samråd med Sametinget vil se på nye måter å styrke samisk kultur, kulturnæringer og reiseliv på, og legge til rette for å utvikle kvensk språk og kvensk/norskfinsk kultur og samfunnsliv.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet i regjering satset betydelig på digital infrastruktur og å legge til rette for økt bredbåndsutbygging. Disse medlemmer mener det er viktig å satse på videre utbygging av infrastruktur for å stimulere til næringsutvikling og bidra til å snu befolkningsutviklingen.

Disse medlemmer påpeker også viktigheten av å få realisert ny 420 kV linje mellom Skaidi og Varangerbotn, som vil sikre strømforsyning for etablerte og nye næringer i Øst-Finnmark.

Disse medlemmer mener det er hensiktsmessig med en egen satsing på fylkesveiene, og at det enorme vedlikeholdsetterslepet på disse viktige næringsveiene må reduseres og fjernes. Dette er en av de viktige forutsetningene for å sikre den ønskede veksten innenfor fiskeri- og sjømatnæringene.

Disse medlemmer viser til utfordringene for fiskerinæringene med vedlikeholdsetterslep i fiskerihavner og mener det er viktig å utvikle fiskerihavnene i takt med den økte aktiviteten innen næringen og utviklingen med at fartøyene blir større.

Disse medlemmer mener en tilfredsstillende infrastruktur for Nord-Norge vil kunne bidra til bedre forutsetninger for desentralisering av statlige arbeidsplasser. Disse medlemmer mener også at tilfredsstillende infrastruktur er avgjørende for å sikre gode desentraliserte utdanningsmuligheter.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet deler langt på veg skildringa av utfordringane i nordområdemeldinga. Ettersom mykje har endra seg sidan førre nordområdemelding vart lagd fram for 9 år sidan, ser desse medlemene meldinga som svært viktig. Det er difor synd at meldinga inneheld få konkrete tiltak. Det er for det meste vist til tiltak som regjeringa allerede har vedtatt, og tiltak som å vidareføre, støtte opp om, arbeide for osb. Desse medlemene merkar seg at dette er ei gjennomgåande attendemelding også frå høyringsinstansane.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at flere høyringsinstanser stilte seg svært positive til meldingen, og blant annet bemerket at foreliggende melding i større grad enn tidligere nordområdemeldinger har satt en retning for vekst og verdiskapning i Nord-Norge som kan og bør følges opp i det vidare arbeidet.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet merkar seg at det overordna målet for politikken i nord som vert presentert i meldinga, er å sikre fred, stabilitet og føreseieleg utvikling, internasjonalt samarbeid og rettsorden. Desse medlemene vil understreke at Noreg i dag står overfor ein ny og meir krevjande tryggleikssituasjon. Dette vart nok ein gong påpeika då E-tenesta, NSM og PST la fram den årlege trusselvurderinga 8. februar 2021. Desse medlemene vil understreke at covid-19 ser ut til å akselerere den pågåande maktforskyvinga mellom Kina og USA. Det er også klare og offentleg anerkjende teikn på russisk utnytting av situasjonen. Desse medlemene merkar seg at i tillegg vil truleg dei enorme økonomiske ringverknadane av covid-19 i verdsøkonomien gjere tryggleikspolitikken ytterlegare uføreseieleg.

Desse medlemene ser med uro på at stormaktsrivalisering i stadig større grad pregar våre nærområde i nord. Dette er ei utvikling som ikkje er i Noregs interesse, samt ei utvikling som må takast på stort alvor. Desse medlemene meiner at Noreg må jobbe kontinuerleg med å både roe og avskrekke vår nabo i aust, og vil understreke at oppbygging av nasjonale kapasitetar og nasjonal forsvarsevne er svært viktig. Desse medlemene vil understreke at storleiken på og tilstanden i vårt nasjonale forsvar er det som gir Noreg handlingsrom innanfor bilaterale avtalar og alliansar me er ein del av.

Desse medlemene viser til at norsk forsvarsstrategi legg til grunn tre hovudlinjer: nasjonal forsvarsevne, NATO og bilateral støtte og forsterkingar. I høvevis Prop. 62 S (2019–2020) og Prop. 14 S (2020–2021) vert det lagt vesentleg større fokus på bilateral støtte og forsterkingar frå nære allierte enn i Prop. 151 S. (2015–2016). Desse medlemene ser med uro på denne an-

svarsforskyvinga i norsk forsvarspolitik. Norsk nærvær er viktig. Desse medlemene meiner det er ein viktig verdi at Noreg er NATO i nord, det vil kunne bidra til lågare spenningsnivå. Desse medlemene meiner difor det er stort behov for å styrke det nasjonale forsvaret til eit nivå som møter dagens og framtidens tryggleikssituasjon.

Desse medlemene viser til PST si omtale av utfordringar i nordområda i tryggleiksvurderinga 2021:

«I norsk politikk er strategier og prosesser knyttet til nordområdene et av de mest utsatte etterretningsmålene. Flere land har vedvarende ambisjoner om å styrke sin innflytelse og sikre sine næringsinteresser i nordområdene. Utenlandske etterretningstjenester arbeider derfor aktivt med å innhente informasjon og påvirke norske prosesser for fremtidig utvikling i nord. Konsekvensene kan være at disse landene får en urettmessig fordel når det gjelder utvinning av naturressurser, tilgang til teknologi eller andre kommersielle interesser.»

PSTs trusselvurdering 2021, s 10.

«Trusselen vil fortsatt være størst fra russiske og kinesiske etterretningstjenester. Vi forventer at russiske etterretningstjenester vil fortsette sin kartlegging av sivil og militær infrastruktur i regionen. Kina og kinesiske aktører vil fortsette å prioritere sin langsiktige posisjonering i nordområdene, blant annet for fremtidig ressursutvinning. Vi forventer at begge statene vil forsøke å kjøpe eller etablere virksomhet på strategisk plassert eiendom i nord.»

PSTs trusselvurdering 2021, s 10.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Framsstepartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil sterkt understreke kor viktig norsk eigarskap og kontroll i våre nordområde er. Som det går fram av PST-rapporten, er det russiske og kinesiske tenester som utgjør det største trugsmålet.

Fleirtalet fremjar på denne bakgrunn følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa sikre norsk eigarskap av kritisk infrastruktur og eigedom samt nasjonal kontroll over naturressursar i nordområda.»

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil peike på at det fortsatt må vere eit sterkt fokus på Barentssamarbeidet i nordområda, og kor viktig samarbeidet er for utviklinga i nord. Folk-til-folk-samarbeidet med Russland bidreg til lågspenning, samt auka kunnskap og forståing på begge sider av grensa. Grenseoverskridande samarbeid i nord er generelt viktig og naudsynt for å løyse mange felles utfordringar, jf. forskning og utdanning, infrastruktur, og utvikling av felles arbeidsmarknad.

På denne bakgrunn fremjar difor desse medlemene følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa sikre at Barentssekretariatet vert gitt fast løyving over statsbudsjettet frå 2022.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at midler fra UD som blant annet går til finansiering av Barentssekretariatet, og hvilken del av midlene som er søkbare, nå er mer åpen og på den måten mer på linje med praksis i andre departementer.

Medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti merkar seg høyringsinnspellet frå Nordland fylkeskommune kor det vert peika på det uheldige i at vedtaket frå langtidsplanen om å flytte leiingselement i Forsvaret til Nord-Noreg, ikkje er nemnt i nordområdemeldinga. Desse medlemene deler dette synet, då det er svært viktig for beredskapen og den operative evna at leiingspersonell er til stades der forsvaret har sitt daglege virke. Desse medlemene ser at det også kan bidra til å gje insentiv til busetjing og tettare tilknytning til regionen for tilsette i Forsvaret. Det er viktig å etablere solid beredskap som set Nord-Noreg i stand til å klare seg i periodar der ein kan vere isolert frå Sør-Noreg.

Det er heilskapen i tenestetilbodet som legg grunnlaget for at det kan levast gode liv i nord. Norsk busetjing i nord dannar i stor grad interessegrunnlaget for norsk nordområdepolitikk, samt legg grunnlaget for rettane i nord. Desse medlemene meiner at det må leggjast til rette for at det skal vere attraktivt å busetje seg i nord, og for å leve gode liv i denne regionen. Difor viser desse medlemene til at det er viktig å syte for heilskapleg og berekraftig forvaltning, auka og ny verdiskaping, tett samvirke mellom næringsliv og kunnskapsinstitusjonar, samt å bidra til velferd for alle.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil framheve at fiskeriressursane skal eigast av det norske folk i fellesskap. Fiskeriforvaltninga må syte for å forvalte ressursane og fiskeriløyva på ein måte som ikkje bidreg til sentralisering verken i regionar eller mellom landsdelar. Desse medlemene vil peike på at norsk fiskeri og havbruk har eit stort potensial i nord. Fiskeri- og havbrukspolitikken må utformast slik at han sikrar tilstrekkeleg råstoff til industrien. Slik kan ein skape lønsame bedrifter både på hav og land. Desse medlemene meiner at fiskenæringa skal vidareutviklast ved å byggje på fortrinnet Noreg har med tilgang på ferskt råstoff av høg kvalitet, samt at det skal leggjast til rette for auka vidareforedling i Noreg.

Desse medlemene viser til at flytrafikken innanlands gradvis må over på karbonnøytrale løysingar. Kortbanenettet i Noreg er godt eigna til å teste ut el-fly. Desse medlemene meiner det bør etablerast eit samarbeid mellom universiteta i nord, regionalt nærings-

liv og flyselskap, som kan bidra til å utvikle grøn luftfart.

Desse medlemene merkar seg høyringsinnspel frå mellom anna næringslivet, som peiker på at verke-middelapparatet i dag ikkje er godt nok og må utvidast. Mange små prosjekt slit med å kvalifisere for støtte. Desse medlemene støttar at det skal etablerast eit investeringsfond med statleg og privat kapital som vert forvalta frå Nord-Noreg. Desse medlemene vil understreke at det er svært viktig at regjeringa sikrar at dette fondet famnar breitt, og at det også kan dekke behova som små og mellomstore bedrifter har.

I nord har me fleire aktørar og miljø som er viktige for nasjonal samt internasjonal romverksemd. Desse medlemene meiner at det er viktig at det norske fokuset er på vidareutvikling og etablering av nye miljø knytte til romverksemd i nord. Både etableringa av Andøya Spaceport og etablering av eit nasjonalt innovasjons-senter på Andøya – NewSpace North – vil ha stor verdi for norsk nordområdepolitikk. Det vil bidra til utvikling og innovasjon som også kan leggje til rette for nyetableringar og knoppskyting retta mot aktivitet innanfor romverksemd for hele landet.

Det er store avstandar i nord, og relativt sett lågt folketal. Desse medlemene merkar seg at utbygging av infrastruktur basert på samfunnsøkonomisk lønnsemd difor ofte vil kome negativt ut i denne landsdelen. Samstundes er det høg aktivitet i næringslivet, særleg innanfor reiseliv, industri, sjømat og bygg og anlegg. Moglegheitene for vekst er store, men næringsliv og regionale styresmakter uttrykkjer at betre infrastruktur er avgjerande for vidare vekst. Høge transportkostnadar for næringslivet og befolkninga gjennom få kollektivtransportavgangar, høge billettprisar, vekslende tilgang gjennom vinterhalvåret, rasfare og vinterstengde vegar kan hemme næringsutviklinga og lysta for folk til å busetje seg. I tillegg vert tryggleiken svekka. Desse medlemene meiner på denne bakgrunnen difor at infrastrukturiltak må prioriterast, målast og baserast på andre faktorar enn rein samfunnsøkonomisk nytte. Verdiskaping og transportverdiar må i langt sterkare grad takast inn i kost-nytte-analysar ved berekning av samfunnsøkonomisk lønnsemd i samferdselsprosjekt, i tillegg til samfunnsnytte i eit vidare perspektiv. Dette vil etter desse medlemene sitt syn vere avgjerande for at heilt naudsynte infrastrukturprosjekt vert gjennomførte i nord.

Desse medlemene vil peike på at i dei nordligaste fylka er mesteparten av vegnettet, fylkesvegar. Derfor er det viktig for Nord-Noreg at det vert satsa på fylkesvegane. Det trengs eit statleg løft dersom store delar av vegnettet i Nord-Noreg skal betrast. Desse medlemene viser til Dokument 8:131 S (2018–2019), kor Senterpartiet fremja forslag om å utarbeide eit program for å redusere vedlikehaldsetterslepet på fylkesve-

gane. Desse medlemene merkar seg at forslaget ikkje fekk fleirtal då det vart handsama sist. Forslaget vil kunne bidra til å auke trafikktryggleiken vesentleg i nord, og på denne bakgrunnen fremjar desse medlemene følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa utarbeide eit program for å redusere vedlikehaldsetterslepet på fylkesvegane. Programmet skal skissere ein opptrappingsplan for fylkesvegvedlikehald med forslag til finansieringsmodellar og ei organisering som skal gi auka vedlikehald og etterslepsreduksjon på fylkesvegnettet.»

Desse medlemene meiner at maritim infrastruktur i nord må prioriterast høgare, mellom anna gjennom at staten i saka om fiskerihamner tek større økonomisk ansvar for moloar og mudring.

Desse medlemene vil ha eit godt utbygd kollektivnett i heile landet, som gjer det enkelt og rimeleg både å reise til og frå jobb og å reise raskt og klimasmart mellom landsdelar. Desse medlemene viser til at jernbane er ei effektiv og miljøvenleg transportform, og at det er naudsynt å skape eit attraktivt og moderne togtilbod for passasjerar og gods ut frå ei langsiktig målsetting om at toget skal vere det mest attraktive transporttilbodet mellom landsdelane.

Disse medlemene meiner at Jernbanedirektoratets utgreiing om Nord-Norgebana, som vart levert hausten 2019, er mangelfull. Ein har mellom anna ikkje gjort grundige analysar av alternative trasear eller vurderingar av nye teknologiske og byggtekniske løysingar som kan få ned byggekostnadane samtidig som nytta vert auka.

Debatten om Nord-Norgebana har gått i mange tiår, og etter framlegginga av Jernbanedirektoratets utgreiing i 2019 kom det fram i ei meiningsmåling gjennomført av VG at eit klart fleirtal i landet støttar å gå vidare med prosjektet. Desse medlemene meiner ei jernbane i Nord-Noreg er eit nasjonalt prosjekt som vil gje meir miljøvenleg frakt og stort høve for auka verdiskaping og aktivitet i nord. Ein samanhengande jernbanekorridor frå sør til nord i landet vil ha stor verdi i for forsyningstryggleiken for varer og gods. Dette vil også gjere Noreg mindre sårbar i beredskapssamanheng og i forhold til andre lands vilje samt evne til satsing på infrastruktur i framtida.

På denne bakgrunnen fremjar medlemene i komiteen frå Framstegspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa setje i gang arbeidet med å realisere Nord-Norgebana.»

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet meiner at med dagens inntektssystem er utgiftene til fylkeskommunane til drift av ferje og hurtigbåt underfinansierte og prisane har etter kvart vorte svært høge enkelte stader. Mange innbyggjarar langs kysten er heilt avhengige av ferje og båt for å kome seg på jobb, skule, sjukehus eller fritidsaktivitetar.

Desse medlemene viser til at for næringslivet langs kysten, som treng å få frakta varer effektivt, er også ferje- og hurtigbåttilbodet heilt avgjerande. Det handlar både om fisken og om arbeidsfolka som må kome seg fram. Eit godt utbygd og stabilt båt- og ferjetilbod er ein av dei viktigaste suksessfaktorane for kystnæringslivet.

Distriktsdemografiutvalet leia av Victor D. Norman trekte mellom anna fram at gratis eller billigare ferje er eit viktig distriktpolitisk tiltak. Desse medlemene viser til at utvalet skriv følgjande i rapporten som vart presentert i desember 2020:

«Utvalget mener at det er sløsing med samfunnets ressurser å kreve inn fergebilletter og bompenger på strekninger og fergetilbud som vil ha ledig kapasitet selv uten brukerbetaling.»

Vidare skriv utvalet:

«Utvalget foreslår å redusere prisene eller fjerne billettene på ferger som har ledig kapasitet, med tanke på å øke nytten av fergetilbudet. Det er ikke gjennomført en detaljert analyse av hvilke fergesamband dette vil dreie seg om, men det er rimelig å anta at dette i hovedsak dreier seg om fergesamband med lite trafikk. Ifølge Ferjedatabanken utgjorde inntektene for de 24 sambandene med færre enn 100 000 passasjerer i året, kun 57 millioner kroner i 2019, men inntektene øker til 196 millioner kroner når alle 39 samband med under 200 000 passasjerer i året tas med.»

Desse medlemene deler Norman-utvalets syn og viser til Representantforslag 114 S (2020–2021), kor represetnantane frå Senterpartiet foreslår eireform av finansiering av ferje- og hurtigbåttilbodet.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at breiband og mobildekning framleis er langt under tilfredsstillande nivå mange stader i landet i dag. Desse medlemene vil understreke at for Senterpartiet er det viktig å sikre folk i heile landet tilgang til raskt breiband (minimum 100 Mbit/s symmetrisk breibandskapasitet) og innføre offentlig leveringsplikt for breiband i dei områda kor det ikkje er grunnlag for kommersiell utbygging. Nord-Noreg er i ein særskild posisjon når det gjeld behovet for utbygging av både breiband og mobildekning, ettersom det er kritisk dårleg mange stader. Desse medlemene meiner at dette ikkje er eit kommunalt, men eit statleg ansvar. Desse medlemene viser til at for Senterpartiet er det viktig å satse på ei kraftig utbygging av mobildekning i heile landet og sikre

mobildekning langs hovudferdsårene både på land og sjø.

Desse medlemene vil understreke at distrikta treng kompetent arbeidskraft. Gode institusjonar innanfor høgare utdanning og høgare yrkesfagleg utdanning er ein føresetnad for vekst og utvikling i alle delar av landet. Nyleg har både Distriktnæringsutvalet og Demografiutvalet konkludert med at desentralisert utdanning er eit av dei viktigaste tiltaka for å stoppe fråflyttinga frå distrikta. Utvala stadfestar behovet for fullverdige høgare utdanningsinstitusjonar i distrikta som grunnlag for næringsliv og arbeidsliv i heile landet.

Desentralisert og distribuert høgare utdanning er etter desse medlemene sitt syn heilt avgjerande for utviklinga i nord. Desse medlemene viser til at det er behov for både ein desentralisert struktur av UH-institusjonar, studiestader og å byggje ut distribusjonen av nettbaserte og samlingsbaserte studietilbod. Desse medlemene vil også peike på at det er viktig at profesjonsutdanningar er tilgjengelege, for å sikre kompetanse og busetjing.

Desse medlemene peiker på at finansiering av universitet og høgskular verkar sentraliserande og svekker universiteta og høgskulenane sitt regionale oppdrag. Universitet og høgskular må påleggast å tilby desentraliserte tilbod, mellom anna distribuert gjennom lokale studiesenter, for å møte etterspurnaden etter etter- og vidareutdanning.

Desse medlemene meiner at nett- og samlingsbaserte studietilbod er eit godt supplement som gjer høgare utdanning tilgjengeleg for fleire – spesielt for vaksne søkjarar som vil kombinere etter- og vidareutdanning med jobb og omsorgsoppgåver. Desse medlemene vil likevel understreke at digitale læringsplattformer og virtuelle klasserom ikkje må erstatte utdanningsinstitusjonane sitt fysiske nærvær regionalt, eller legitimere sentralisering av studiestader. Utan aktive forskingsmiljø i nord mistar nærings- og arbeidslivet viktige samarbeidspartnarar og vekstkraft.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti mener det er positivt med satsingen på fleksible og desentraliserte utdanningstilbud, herunder digitale læringsverktøy. Dette vil potensielt være til stor hjelp i Nord-Norge, med en spredt befolkning over store avstander. Disse medlemmer mener slike løsninger og tilbud må implementeres og utvikles i samsvar med utdanningsinstitusjonenes egne behov og vurderinger, og ikke pålegges statlig uten deres involvering.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet meiner at dei to universiteta i nord må anerkjennast som viktige nordområdeaktørar. Desse medlemene viser til Senterpartiets alternative budsjett, kor det

har vore lagt inn betydelege midlar til å styrke økonomien i UH-sektoren ut over regjeringa sitt forslag.

Desse medlemene viser til at regjeringa forsvarar strukturreforma i nordområdemeldinga. Følgjene av strukturreforma er at mange høgskular er slått saman, og fleire inngår i dag i nye universitet. Desse medlemene meiner dette utfordrar kjernen i høgskuleoppdraget. Ved gjennomføringa av strukturreforma i universitets- og høgskulesektoren var regjering, og stortingsfleirtalet sitt, mål betre kvalitet gjennom samanslåing av utdanningsinstitusjonar. Desse medlemene viser til at Senterpartiet åttvara mot at konsekvensen av reforma ville vere sentralisering, fordi finansiering og målkonfliktar internt i dei fusjonerte institusjonane ville presse fram nedlegging av studiestader og de facto innebære ei avvikling av høgskuleoppdraget – utan at dette vart debattert i Stortinget.

Desse medlemene viser til at Senterpartiet var aleine om å peike på at verken regjeringa eller stortingsfleirtalet kunne gje nokon garanti mot at fusjonerte og autonome institusjonar etter kvart vil gjere endringar i tilbodsstrukturen for å samle fagmiljø og gjere prioriteringar som vil kunne føre til sentralisering av campusstrukturen. Desse medlemene vil understreke at historia viser at Senterpartiets uro var reell. Avgjerda til Nord universitet i 2019 om å leggje ned Nesna som eigen studiestad, og avvikle aktiviteten i Sandnessjøen, har ført til ei sentralisering av Nord universitets nærvær i regionen og svekt befolkninga på Helgeland sine moglegheiter for utdanning og kompetanseopåfyll, samt arbeidslivet sin tilgang på kompetanse. Desse medlemene vil vise til Representantforslag 101 S (2020–2021) frå representantar frå Senterpartiet kor det mellom anna er foreslått følgjande:

«Stortinget ber regjeringa i løpet av 2021 starte arbeidet med reetablering av den tidlige høgskolen i Nesna som en fullverdig høyere utdanningsinstitusjon med grunnskole- og barnehagelærerutdanning»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener en ny helhetlig debatt om norsk nordområdepolitikk er viktig og nødvendig. I 2005 definerte den rød-grønne regjeringen nordområdepolitikk som sin viktigste strategiske satsing, og la vekt på den tette sammenhengen mellom utenriks- og sikkerhetspolitikken og det å skape og bedre muligheter for folk i Nord-Norge som kjernen i nordområdepolitikk. Dette medlem mener at satsingen førte til viktige framskritt. Spesielt gjelder dette avklaringen av delelinjespørsmålet med Russland, som til da hadde vært et stort hinder for videre samarbeid i nord. Men også i kampen mot ulovlig fiske ble det gjort viktige framskritt. Dette medlem mener dette viser at det fortsatt er potensial for et godt samarbeid mellom Norge og Russland. På de andre områdene – klima, miljø og utvik-

ling av mulighetene for folk i nord – mener dette medlem vi fortsatt har en lang vei å gå.

Dette medlem vil påpeke at en grunnleggende forutsetning for at en slik satsing skal lykkes, er konstant fornyelse og bred politisk oppslutning om hovedformålet. Den krever en vilje til å møte utfordringene i nord med en aktiv politikk for velferd, arbeidsplasser, kompetanse og utdanning, bærekraft, nye næringer og kultur på nordnorske premisser. Det krever også en aktiv og offensiv utenriks- og sikkerhetspolitikk som er dimensjonert for dagens situasjon, og for fremtiden.

Dette medlem må dessverre konstatere at Meld. St. 9 (2020–2021) Mennesker, muligheter og norske interesser i nord, på langt nær svarer til forventningene til og behovet for en ny giv i nordområdene. Dette medlem viser til høringsinnspillene fra et stort antall viktige samfunnsinstitusjoner i Nord-Norge som etterlyser handling og konkrete tiltak for å realisere de store mulighetene som finnes i nord. Selv om meldingen beskriver utfordringene i landsdelen i detalj, er den nærmest ribbet for virkemidler for å bedre livsgrunnlaget til folk i nord. Dette medlem ser et grunnleggende paradoks i meldingen, nemlig at hovedutfordringen som blir utpekt, er en som regjeringen, gjennom overstyring, sentralisering og politisk passivitet, har bidratt sterkt til å forverre. Dette medlem vil videre påpeke et annet paradoks i meldingen: at i en tid hvor det kreves en langt mer aktiv utenrikspolitikk for å fremme norske interesser, trygghet og samarbeid i nord, leverer regjeringen en stortingsmelding som knapt rører ved denne problemstillingen i det hele tatt, annet enn å påpeke at den er der.

Dette medlem vil derimot fremheve «Ungdommens nordområdemelding» som et svært positivt tiltak. Unge i nord bør ha en sentral plass i utviklingen av fremtidens Nord-Norge. De fortjener å bli sett, lyttet til og tatt på alvor. Dette medlem mener ungdommene klarer det regjeringen selv virker ute av stand til, nemlig å formulere konkrete, innovative tiltak for og løsninger på morgendagens utfordringer på mange av de viktigste områdene i nordområdepolitikken. Dette medlem mener det er svært positivt at regjeringen har vært opp-tatt av å lytte til de unge, og mener neste steg bør være å ta dem på alvor.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak om hvordan den vil følge opp anbefalingene fra Ungdommens nordområdemelding: En nordområdepolitikk for ungdom.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at hele Ungdommens nordområdemelding er lagt til

hovedmeldingen, inkludert deres anbefalinger. Disse medlemmer viser til at regjeringen har fulgt opp flere av tiltakene, blant annet midler til idrettssatsing i Alta og et eget fond for unge gründere. Disse medlemmer mener ungdomspanelet har gitt flere verdifulle innspill til meldingen, og er positive til at regjeringen viser vilje til å ta hensyn til disse.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener tiden er moden for å utvikle nordområdepolitikken ut over den statlige interessepolitiske sfære. Vi trenger å utvikle en samarbeidsstrategi i nord som stikker dypere enn utenriks- og sikkerhetspolitisk ivaretagelse av norske interesser, som involverer samarbeid mellom folk i nord, ikke bare eliten. Den må å etablere sterkere bånd mellom folk og kulturer i nord. Dette medlem mener at dersom en slik fornyelse skal være en suksess, må innretningen og organiseringen av nordområdesatsingen endres. I dag er det Utenriksdepartementet som styrer nordområdesatsingen. Dette medlem viser til at Utenriksdepartementets oppgave er «å arbeide for Norges interesser internasjonalt, for å sikre vår frihet, trygghet og velstand». Ivaretagelse av utenrikspolitikken og norske interesser innenfor den er Utenriksdepartementet spesialfelt – samarbeid innen kultur, helse, miljø og velferd er det andre som kan bedre. Dessuten bør prosjektet få en sterkere tilknytning til folk flest i nordområdene.

Dette medlem vil derfor løfte fram ideen om et eget Nordområdedirektorat. Direktoratet kan ligge under Utenriksdepartementet, men skal også være knyttet til andre relevante departement som Klima- og miljødepartementet, Kunnskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Direktoratet kan samordne fellesinnsatsen i nordområdene, og ha et spesielt ansvar for at Sametinget, kommunene og fylkeskommunene og folk i nord får større innflytelse i arbeidet. Slik kan nordområdesatsingen bringes videre. Dette medlem mener at et slikt direktorat eventuelt bør etableres i nordområdene.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede opprettelsen av et Nordområdedirektorat, som skal lokaliseres i Nord-Norge.»

Dette medlem deler regjeringens hovedmål om en nordområdepolitikk for fred, stabilitet og forutsigbarhet. Dessverre må dette medlem konstatere at nordområdene i dag er preget av økende geopolitisk spenning og usikkerhet. Stormaktsrivaliseringen kommer nærmere. Dette er blant Norges største sikkerhetspolitiske utfordringer i dag og i årene som kommer. Dette medlem mener det trengs en målrettet poli-

tikk for avspenning og styrkede bilaterale og multilaterale samarbeid i regionen, og registrerer dessverre en stor kontrast mellom virkelighetsbeskrivelse og tiltaksvilje i regjeringens møte med en ny utenriks- og sikkerhetspolitisk virkelighet.

Dette medlem konstaterer at nordområdemeldingen opprettholder den forsvars- og sikkerhetspolitiske linjen som er blitt lagt til grunn for de siste to langtidsplanene for forsvarssektoren, Prop. 151 S (2015–2016) Kampkraft og bærekraft, og Prop. 14 S (2020–2021) Evne til forsvar, vilje til beredskap. Det er en linje hvor balansen mellom beroligelse og avskrekking, sentralt i norsk sikkerhetspolitisk tradisjon gjennom hele etterkrigstiden, er fullstendig utvannet. Det er en linje som knytter den norske forsvarsstrukturen stadig tettere opp mot USA. Samtidig ser dette medlem med stor bekymring på utviklingen i Russland, hvor et mer autoritært og pågående regime utfordrer det samarbeidsklimaet og den lave spenningen som tidligere har preget de arktiske områdene. Denne kombinasjonen, sammen med økende interesse fra andre aktører for Arktis, gjør at våre egne nærområder blir gjenstand for økt spenning og stormaktsrivalisering.

Dette medlem anser det som viktigere enn på lenge å føre en tydelig og realistisk politikk for avspenning og norsk tilstedeværelse i norske nærområder, og viser til utenriks- og forsvarskomiteens behandling av inneværende langtidsplan, Innst. 87 S (2020–2021), for utdypning. Selv om beroligende tiltak og samarbeidsområder overfor Russland er beskrevet i detalj i nordområdemeldingen, er det få eller ingen nye tiltak av betydning som kan bidra til å motvirke den urovekkende utviklingen i nordområdene. Snarere stadfester regjeringen det overordnede målet om en tettere forsvarspolitisk integrasjon med USA og mer alliert øving og trening, også i Troms og Finnmark. Avspenning er aldri en ensidig prosess. Men dette medlem etterlyser likevel en vilje til å konkretisere ambisjonene om et nord preget av fred og forutsigbart, og anerkjenner viktigheten av avspenningstiltak for en ny tid.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en ny strategi for avspenning og samarbeid i nord. Denne bør spesifikt ta opp i seg behovet for konkrete avspenningstiltak i nordområdene og en styrking av de multilaterale samarbeidsorganene i Arktis.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ser på det som positivt at meldingen fremhever Barentssamarbeidet som et av de viktigste tiltakene for sterke samarbeid og bedre dialog på tvers av landegrenser i regionen. Disse medlemmer viser til

høringsinnspillet fra Troms og Finnmark fylkeskommune og Barentssekretariatet, hvor behovet for styrkede rammevilkår og forutsigbarhet understrekes.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for styrking av Barentssamarbeidet og sivile grenseoverskridende samarbeid i Barentsregionen, gjennom en mer langsiktig og styrket finansieringsmodell som sikrer en større forutsigbarhet og bedre rammevilkår.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at næringslivet i Nord-Norge i stor grad er bygd opp rundt havet. Havet gir liv og legger grunnlaget for verdiskaping langs kysten, slik det alltid har gjort i norsk historie. Ressursene i havet kan være evig dersom de forvaltes rett, og må fordeles slik at de kommer både lokalsamfunnet og landet som helhet til gode. Fiskeri og havbruk produserer mat som verden etter spør, og som har stor eksportverdi. Dette medlem mener verdien kan bli enda større om vi klarer å forvalte ressursene på en bærekraftig måte, uten overbeskatning av fiskebestandene og miljøproblemer i merdene.

Ifølge havressursloven tilhører havet fellesskapet, og skal bidra til bosetting og sysselsetting i kystsamfunnene. Imidlertid mener dette medlem at disse to prinsippene under denne regjeringen er blitt sterkt svekket. Retten til å fiske samles på stadig færre hender, og kvotehandling har gjort det for dyrt for vanlige folk å bli fisker. Denne utviklingen svekker bosettingen og sysselsettingen i Nord-Norge. Skal utviklingen snus, mener dette medlem at fiskeripolitikken må vris tilbake til sitt opprinnelige formål. I denne forbindelse mener dette medlem at det er verdt å minne om den brede motstanden mot hovedlinjene i Meld. St. 32 (2018–2019) Et kvotesystem for økt verdiskaping – en fremtidsrettet fiskerinæring, og den stemoderlige behandlingen denne fikk av stortingsflertallet. Dette medlem mener at Norge trenger en fiskeripolitikk som styrker kystsamfunnene, som styrker rekrutteringen og sysselsettingen til fiskerinæringen, og som vektlegger nærheten til fisken heller enn nærheten til kapitalen.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at nøkkelen til å utvikle Nord-Norge på folk i nord sine egne premisser ligger i et krafttak for kompetanse. Sterke utdanningsinstitusjoner og et løft for yrkesfag er de viktigste virkemidlene i kampen mot fraflytting og sentralisering. Disse medlemmer mener at det at vi har to universiteter og en samisk høgskole er en stor styrke for nordområdenasjonen Norge. Disse medlemmer ønsker en styrking av de nordnorske kunnskaps- og forskningsinstitusjonene. Forsknings- og

studiesamarbeid på tvers av landegrenser er også en nøkkel til avspenning og bedre forståelse på tvers av landegrensene. Disse medlemmer vil også peke på at tettere samarbeid mellom næringslivet og kunnskapssektoren er et av de viktigste virkemidlene vi har for å gjøre Nord-Norge til et senter for grønn omstilling og nye næringer.

Disse medlemmer mener at slike ambisjoner forutsetter en vilje til å investere i utdanning og kompetanse i hele landet, heller enn sentraliseringsvilje.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet viser til at strukturreforma i høgare utdanning, som alle parti bortsett frå Senterpartiet gjekk inn for, set studiestadsstrukturen under press. Senterpartiet har i fleire år peika på at dagens finansieringssystem innan høgare utdanning, kombinert med den omfattande samanslåinga av universitet og høgskular, har ein sentraliserande effekt. Døme på dette er nedlegging av studiestadane i Nesna og Sandnessjøen. Desse medlemene viser til Dokument 8:101 S (2020–2021) frå representantane frå Senterpartiet med forslag om reetablering av høgare utdanning på Nesna, som er til handsaming i Stortinget.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil i denne sammenheng minne om Stortingets behandling av Representantforslag 146 S (2018–2019) fra representantene fra Sosialistisk Venstreparti, om viktigheten av desentralisert utdanning for kvalitet, velferd og bærekraftige lokalsamfunn.

Med bakgrunn i dette forslaget fremmer komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen følge opp strukturmeldingen for høyere utdanning med en plan for hvordan man styrker studiestedenes regionale rolle, og der det beskrives hvordan de brede profesjonsutdanningene og den praksisnære forskningen skal styrkes for å sikre tilgang til desentralisert utdanning over hele landet. Fremtidig høyere utdanning på Nesna skal være en del av planen.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener det er behov for et krafttak for desentralisert høyere utdanning, og for å ta digitale virkemidler i bruk i denne innsatsen. En nasjonal storskalasatsing vil åpne muligheten til utdanning og kompetansebygging for langt flere enn i dag, i en tid hvor kunnskap og kompetansebygging blir stadig viktigere – gjennom hele livet. Dette medlem mener at et naturlig første ledd i et slikt program bør være å utvikle et tilbud til de deler av landet som har størst behov for kunnskaps- og kompetanseheving, og skreddersy til-

bud som nettopp retter seg mot de ulike behovene. Videre bør et naturlig mål være å tilby nær 100 prosent av utdanningstilbudene ved høyskoler og universitet digitalt, men i kombinasjon med fysiske samlinger og tilgang til utstyr. Dette kan løses gjennom samarbeid mellom institusjonene, studiesentre og kommuner.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et nasjonalt program for storskala bruk av digital teknologi for å fremme kunnskaps- og kompetansebygging i hele landet.»

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen igangsette et pilotprosjekt i Nord-Norge hvor en større del av det høyere utdanningstilbudet til regionens universiteter gjøres tilgjengelig ved studie- og høgskolesentre.»

Disse medlemmer peker på viktigheten av å styrke de yrkesfaglige utdanningene i Norge. Dyktige fagarbeidere er kjernen i det grønne skiftet og fremtidens næringsutvikling. Dessverre finnes det få virkemidler i nordområdemeldingen som peker ut en vei mot styrkede yrkesfaglige utdanningsmuligheter i nord. Disse medlemmer vil løfte frem Steigenmodellen, hvor unge får muligheten til å kombinere praksis i bedrift fra første stund i utdanningsløpet. Disse medlemmer peker også på at Steigenmodellen løftes frem i Ungdommens nordområdemelding som et innovativt tiltak for å hindre frafall og styrke ungdommers tilknytning til arbeidslivet.

For å auke rekrutteringa av fagarbeidarar i Nord-Noreg meiner medlemene i komiteen frå Senterpartiet at fleire elevar bør ha høve til tilsvarende løp som Steigenmodellen. Dette vil kunne auke motivasjonen til elevar for faget og opplæringa samt binde skule og arbeidsliv tettare saman, noko som vil kunne betre rekrutteringa av lærebedrifter. Desse medlemene meiner denne moglegheita er for lite nytta i dag, og at regjeringa difor må leggje betre til rette for alternative opplæringsløp og ulike vekslingsmodellar, mellom anna gjennom finansiering av fagopplæring, og forventar at regjeringa kjem med tiltak for dette i den varsla stortingsmeldinga om vidaregåande opplæring.

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en strategi for å gi større muligheter for lokal yrkesopplæring i samarbeid med lokale bedrifter fra første dag.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at nord-områdene er et sentralt område for den samiske folk, og vil i denne sammenheng fremheve Grunnloven § 108:

«Det påligger statens myndighet å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppen kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.»

Disse medlemmer viser til Riksrevisjonens undersøkelse av samiske elevers rett til opplæring i og på samisk fremlagt 26. november 2019. Hovedfunnene i rapporten viser at tilbudet om opplæring ikke er godt nok kjent utenfor samiske kjerneområder, og at det er svakheter i tilbudet om opplæring i og på samisk. Funnene viser følgende:

- Mangel på samiske læremidler svekker opplærings-tilbudet.
- Svakheter i organisering og gjennomføring av fjernundervisning fører til store ulikheter i tilbudet.
- Knapphet på samiske lærere er et vedvarende problem.

Videre viser disse medlemmer til Riksrevisjonens anbefalinger til Kunnskapsdepartementet som fremkommer i rapporten:

- Vurdere tiltak for å bidra til at informasjon om retten til samisk opplæring blir lettere tilgjengelig for samiske elever og foreldre.
- I samarbeid med Statsforvalteren i Troms og Finnmark og Statsforvalteren i Nordland bidra til at fjernundervisningstilbudet blir et godt alternativ til klasseromsundervisning.
- Følge opp at iverksatte tiltak fører til flere lærerstudenter.
- I samarbeid med Sametinget vurdere virkemidler som kan bidra til å utvikle nødvendige læremidler.
- Vurdere hvordan virkemidlene kan innrettes bedre for å understøtte skoleeierens arbeid med å sikre et godt og likeverdig tilbud.

Språkopplæring handler om grunnleggende menneskerettigheter, som retten til sitt språk, sin kultur og sin livsstil. Disse medlemmer mener regjeringen må ta situasjonen på alvor og sikre opplæring og lærebøker på samisk. Det er også regjeringens ansvar å legge til rette for ordninger som oppmuntrer flere samiskspråklige til å ta lærerutdanning. Disse medlemmer etterlyser regjeringens oppfølging av Riksrevisjonens anbefalinger.

Disse medlemmer viser til at det er nedsatt en sannhetskommisjon som skal granske urett overfor samer og kvener/norskfinner. Granskingens formål er å

legge grunnlag for anerkjennelse av samers og kvener/norskfinners erfaringer i møte med norske myndigheters politikk, og de konsekvensene disse erfaringene har hatt for dem som grupper og individer. Disse medlemmer viser til at arbeidet skal resultere i forslag til tiltak for forsoning. Rapporten skal leveres Stortinget i september 2022.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti vil bidra til at det samiske folk kan opprettholde og videreutvikle sine språk, sine kulturer og næringer, og mener det trengs en sterkere satsing på disse områdene. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for inneværende år, hvor det legges opp til en styrking av både Sametinget og samisk kultur.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser for øvrig til Stortingets behandling av Meld. St. 31 (2019–2020) Samisk språk, kultur og samfunnsliv – Digitalisering, hvor Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Arbeiderpartiet legger frem flere konkrete forslag for å styrke samiske digitale tilbud og viktigheten av å stille tydelige krav til at samiske språk og perspektiver blir tatt med i et tidlig stadium i utviklingen av digitale tjenester.

Medlemene i komiteen fra Senterpartiet viser til Innst. 12 S (2020–2021), kor Senterpartiet foreslo 5 mill. kroner til etablering av ein lulesamisk profilskule i Hamarøy. Disse medlemmene viser til at Stortinget i oppfølginga av NOU 2016:18 Hjertespråket har vore tydeleg på at det er eit behov for å styrke minoritetsspråka. Lulesamisk er det samiske språket som har størst utfordringar og minst ressursar knytte til opplæring på samisk. Hábmer-Hamarøy er den einaste kommunen som har lulesamisk språk som forvaltningsområde. Det er eit lokalt ynskje om å utvikle den kommunale skulen på Drag til en lulesamisk profilskule. Det lulesamiske kjernemiljøet treng ein særskilt utdanningstilbod, tilsvarande det tilbodet som allereie finst for nord- og sørsamisk.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til den omfattende kunnskapsinnhenting som den rød-grønne regjeringen igangsatte, og som ble avsluttet i 2014, om muligheter for verdiskaping i Nord-Norge. Analysene viste at potensialet for bærekraftig verdiskaping i landsdelen er svært stort og vil spille en nøkkelrolle i det nasjonale grønne skiftet. Dette medlem viser videre til at regjeringen ikke har fulgt opp dette viktige arbeidet med tiltak.

Disse medlemmer viser til sluttrapporten, som identifiserer fem barrierer som må brytes dersom verdiskapingen skal kunne utløses. Disse er:

- **Arbeidskraft:**
«Behovet for arbeidskraft i Nord-Norge vil øke betydelig fram mot 2030, og det vil være en utfordring for landsdelen å skaffe nok folk til å realisere økt verdiskaping. På grunn av lav egenvekst vil arbeidskraften måtte rekrutteres fra andre deler av Norge eller utlandet, men selv med høy innvandring vil ikke arbeidskrafttilgangen bli tilstrekkelig høy.»
- **Kompetanse og utdanning:**
«Det er en utfordring for nordnorsk næringsliv å skaffe arbeidskraft med den riktige kompetansen, noe som er særlig aktuelt med hensyn til fagarbeidere med videregående yrkesutdanning. Tilsvarende er det også når det gjelder høyere utdanning en utfordring for nordnorsk næringsliv at kompetansenivået er lavere enn i resten av landet. Det relative etterslepet i formell høyere utdanning gjelder innenfor alle sektorer og næringer i Nord-Norge, men særlig i privat sektor hvor andelen med høyere utdanning i Nord-Norge er bare halvparten av hva den er i resten av Norge.»
- **Forskning og innovasjon:**
«Sammenlignet med resten av landet har Nord-Norge samlet en svakere grad av satsing på forskning og innovasjon, selv om det er store forskjeller innad i landsdelen. Den desentraliserte bosettings- og næringsstrukturen med få sterke kompetansesentra gjør det særlig utfordrende å skape møteplasser mellom næringslivet og den næringsrettede forskningen. Det er også en tendens til at FoU-investeringene i nordnorsk næringsliv synker, mens de samlet sett øker i norsk næringsliv.»
- **Infrastruktur:**
«En av Nord-Norges utfordringer er landsdelens geografiske plassering langt fra de store nasjonale og globale markedene som etterspør de varene som produseres. Begrensninger i kapasitet og standard på infrastruktur påvirker flere næringer.»
- **Kapitaltilgang:**
«Kapitaltilgangen i de nordlige fylkene er vesentlig lavere enn resten av landet.»

Disse medlemmer viser til at regjeringen ikke har lykkes nevneverdig med å heve noen av disse barrierene. Et unntak her er etableringen av investeringsfond i landsdelen, som beskrevet i meldingen, men dette arbeidet har tatt svært lang tid og er fortsatt ikke konkludert. Disse medlemmer mener derfor tiden er moden for en større satsing for å møte både utfordringer og muligheter i nord. Kunnskapsinnhentingene viste at det krever en aktiv stat som prioriterer og koordinerer satsingsområdene.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis plan om en grønn ny deal for en grønn og rettferdig omstilling, hvor ulighetene for grønne næringer i Nord-Norge er fremhevet.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding om verdiskaping i Nord-Norge med satsinger

og konkrete tiltak for å adressere hovedutfordringer for utvikling av landsdelen.»

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for styrking av Barentssamarbeidet og sivile grenseover-skridende samarbeid i Barentsregionen, gjennom en mer langsiktig og styrket finansieringsmodell som sikrer større forutsigbarhet og bedre rammevilkår.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringa setje i gang arbeidet med å realisere Nord-Norgebana.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringa sikre at Barentssekretariatet vert gitt fast løyving over statsbudsjettet frå 2022.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringa utarbeide eit program for å redusere vedlikehaldsetterslepet på fylkesvegane. Programmet skal skissere ein opptrappingsplan for fylkesvegvedlikehald med forslag til finansieringsmodellar og ei organisering som skal gi auka vedlikehald og ettersepsreduksjon på fylkesvegnettet.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen følge opp strukturmeldingen for høyere utdanning med en plan for hvordan man styrker studiestedenes regionale rolle, og der det beskrives hvordan de brede profesjonsutdanningene og den praksisnære forskningen skal styrkes for å sikre tilgang til desentralisert utdanning over hele landet. Fremtidig høyere utdanning på Nesna skal være en del av planen.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen igangsette et pilotprosjekt i Nord-Norge hvor en større del av det høyere utdanningstilbudet til regionens universiteter gjøres tilgjengelig ved studie- og høyskolesentre.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak om hvordan den vil følge opp

anbefalingene fra «Ungdommens nordområdemelding: En nordområdepolitikk for ungdom».

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen utrede opprettelsen av et Nordområdedirektorat, som skal lokaliseres i Nord-Norge.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en ny strategi for avspenning og samarbeid i nord. Denne bør spesifikt ta opp i seg behovet for konkrete avspenningstiltak i nordområdene og en styrking av de multilaterale samarbeidsorganene i Arktis.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et nasjonalt program for storskala bruk av digital teknologi for å fremme kunnskaps- og kompetansebygging i hele landet.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen legge frem en strategi for å gi større muligheter for lokal yrkesopplæring i samarbeid med lokale bedrifter fra første dag.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding om verdiskaping i Nord-Norge med satsinger og konkrete tiltak for å adressere hovedutfordringer for utvikling av landsdelen.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I fremmes av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteens tilråding II fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringa sikre norsk eigarskap av kritisk infrastruktur og eigedom samt nasjonal kontroll over naturressursar i nordområda.

II

Meld. St. 9 (2020–2021) – Mennesker, muligheter og norske interesser i nord – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 10. mars 2021

Anniken Huitfeldt

leder

Ingjerd Schou

ordfører

